

OPEN ACCESS

*Corresponding author

Hershbashal@gmail.com

Hersh Maghdid Ahmed

کاریگه‌ری ستراتژییه‌تی ئورالی له‌سه‌ر ده‌ستکه‌وتی قوتابییانی پۆلی ده‌یه‌می ویژیه‌ی له‌بابه‌تی میژوو

RECEIVED 25/05/2025

ACCEPTED 26/06/2025

PUBLISHED 25/09/2025

هێرش مه‌غدید ئه‌حمده‌د/ قوتابخانه‌ی فینواری کورن، په‌روه‌رده‌ی بنه‌سلاوه، وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده،
هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.

بان صباح یحیی/ به‌شی باخچه‌ی مندالان، کۆلیژی په‌روه‌رده‌ی بنه‌ره‌تی، زانکۆی سه‌لاحه‌دین،
هه‌ولێر، هه‌ریمی کوردستان، عێراق.

وشه‌ سه‌ره‌کیه‌کان:

ستراتژییه‌تی ئورالی،

ده‌ستکه‌وت،

میژوو

پوخته

ئامانجی ئه‌م توێژینه‌وه‌یه بریتیه له ناسینی "کاریگه‌ری ستراتژییه‌تی ئورالی له‌سه‌ر ده‌ستکه‌وتی قوتابییانی پۆلی ده‌یه‌می ویژیه‌ی له‌بابه‌تی میژوودا". بۆ پشتراس‌تکردنه‌وه‌ی ئامانجی توێژینه‌وه‌که، توێژه‌ران رێبازی ئه‌زموونییان به‌کاره‌ینا و گریمانه‌ی سفر دانرا، که تیندا هاتوو: هه‌چ جیاوازییه‌کی ئاماری به‌رچاو له‌ ئاستی واتاداری (0.05) له‌نیوان تیکرای نمره‌کانی قوتابییانی گروپی ئه‌زموونی (که به‌پێی ستراتژییه‌تی ئورالی وانه‌یان پێ و تراوه‌ته‌وه) و تیکرای نمره‌کانی گروپی کۆنترۆل (که به‌ شینواری نه‌ریتی وانه‌یان پێ و تراوه‌ته‌وه) نییه.

ئه‌م توێژینه‌وه‌یه سنووردار کرا بۆ قوتابییانی پۆلی ده‌یه‌می ویژیه‌ی له‌ ئاماده‌یی (پاستیاری کورن) له‌ پارێزگای هه‌ولێر، که ژماره‌یان (40) قوتابی بوو؛ به‌ شێوه‌یه‌کی یه‌کسان دابه‌شکرا بۆوه‌ن به‌سه‌ر هه‌ردوو گروپی ئه‌زموونی و کۆنترۆلدا. (40) ئامانجی ره‌فتاری به‌ پشته‌بسته‌ستن به‌ پۆلینی بلۆمی مه‌عریفی (بهره‌ینه‌وه، تیکه‌یشه‌ستن، جیه‌جیکردن، شیکردنه‌وه) له‌ کتیبی میژوو، به‌تایبه‌تی له‌ به‌شه‌کانی (پینجه‌م، شه‌شه‌م، هه‌وته‌م) دارپێژان، هه‌روه‌ها توێژه‌ران (48) پلانی وانه‌وتنه‌وه و تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی ده‌ستکه‌وتیان ئاماده‌ کرد که له‌ (40) برگه‌ی فره‌هه‌لبژارده‌ پیکه‌اتبوو. دوا‌ی ده‌ره‌ینانی تایبه‌تمه‌ندییه‌ سایکۆمه‌ترییه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که، له‌سه‌ر نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که جیه‌جی کرا.

به‌ به‌کاره‌ینانی تاقیکردنه‌وه‌ی (t-test) بۆ دوو نمونه‌ی سه‌ره‌به‌خۆ، ئه‌نجامه‌کان ده‌ریانخست که جیاوازییه‌کی ئاماری به‌رچاو له‌ ئاستی واتاداری (0.05) له‌ به‌رژه‌وه‌ندی گروپی ئه‌زموونیدا هه‌یه، که به‌پێی ستراتژییه‌تی ئورالی (Oraly) وانه‌یان پێ و تراوه‌ته‌وه. ئه‌مه‌ش نیشانه‌یه‌که ستراتژییه‌تی ئورالی کاریگه‌رییه‌کی زۆری هه‌یه له‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی ده‌ستکه‌وتی قوتابییانی پۆلی ده‌یه‌می ویژیه‌ی له‌ بابه‌تی میژوودا. له‌ کۆتاییدا، کۆمه‌لیک راسپارده‌ و پشینه‌یار بۆ سووده‌رگرتن له‌ ئه‌نجامه‌کان له‌ داها‌توودا خراونه‌ته‌ روو.

٤. ئەم تووژینه وەهە بە پێنی زانیاری تووژەرەن بە بەیەکەم تووژینه وە لەسەر ئاستی هەریمی کوردستان و عێراق دادەنریت، کە بە زمانی کوردی تاوتوویی کاریگەری ستراتیژیەتی ئورالی لەسەر دەستکەوتی قوتابیانی پۆلی دەیهمی وێژەیی لە بابەتی میژوو دەکات.
٥. ئەم تووژینه وەهە دەبیتە هۆی ئاسانکردنی فێرکردنی قوتابیانی لە ڕیگە بەکارهێنانی کاریگەری ستراتیژیەتی ئورالی لەسەر دەستکەوتی قوتابیانی پۆلی دەیهمی وێژەیی لە بابەتی میژوو.
٦. تووژینه وەکە یارمەتی جێگیرکردن و چەسپاندنی زانیارییەکان لە هزری قوتابیانی دەدات و ڕیگە نادات بە ئاسانی زانیارییەکانیان بیریچیتەو، هەر وەها تێروانینیکی تازەش پیشکەش بە وتەوێی بابەتی میژوو دەکات.
٧. ئەم تووژینه وەهە وەلامدانە وەهە دەبیت بۆ پێویستی پەرەپێدانی پڕۆسەیی فێرکردن، بە جۆریک لەگەڵ ئاراستە هاوچەرەکانی وانه و تەوێ وەدا ڕی دەکات و دەگونجیت، هەر وەها تاقیکردنەوێ ڕیگەکان و نمونەکانی وانه و تەوێ نوێ.
٨. ئەنجامەکانی ئەم تووژینه وەهە بەشدارێ لە وروژاندنی بایەخدانی خوێنەرەن و تووژەرەندا دەکات بەرەو ئەنجامدانی لیکۆلێنە وە و تووژینه وەهە زیاتر کە دەبیتە مایەیی باشتکردنی ئاستی پڕۆسەیی فێرکردن و پەرەپێدانی ئەنجامدانی کاری فێرکاری و بەرزکردنەوێ ئاستی بیریکردنەوێ ڕەخنەگرەن و دەستکەوتی زانستی لە لای قوتابی.

١- ٣ ئامانجی تووژینه وە:

- ئامانجی ئەم تووژینه وەهە ئیستا زانیی ئەمەیی خوارەوێه:
- * کاریگەری ستراتیژیەتی ئورالی لەسەر دەستکەوتی قوتابیانی پۆلی دەیهمی وێژەیی لە بابەتی میژوو.

١- ٤ گریمانەیی تووژینه وە:

- بۆ وەلامدانەوێ پرسیارەکانی تووژینه وەکە ئەم گریمانەیی خوارەوێ داریژاوان:
- * نەبوونی جیاواری بەلگەداری ئاماری لە ئاستی (٠.٠٥) لە نیوان ناوەندەژمێرەکانی نمرەکانی گروپی ئەزمونی بۆ ئەوانەیی بە بەکارهێنانی ستراتیژیەتی ئورالی خوێندووێانە، وە ناوەندەژمێری نمرەکانی گروپی کۆنترۆلکراو کە بەپێی ستراتیژیەتی پەرەوێ و کراو خوێندووێانە لە تاقیکردنەوێ پاشەکی دەستکەوتی خوێندن لە بابەتی میژوو دا.

١- ٥ سنووری تووژینه وە:

- ئەم تووژینه وەهە ئیستا ئەمانە دەگریته وە:
- 1- بواری مرویی: قوتابیانی پۆلی دەیهمی وێژەیی لە ئامادەیی (راستکاری کورپان) لە پەرەدەیی بنەسلاو.
 - 2- بواری کات: لە ماوەی کۆرسی دووهمی سالی خوێندنی (٢٠٢٤ - ٢٠٢٥) و لە ڕیکەوتی ٢٦/١/٢٠٢٥ تا ٨/٤/٢٠٢٥.
 - 3- بواری شوین: قوتابخانەیی (ئامادەیی راستکاری کورپان) لە سنووری بەرێوەبەراییەتی پەرەدەیی بنەسلاو، لە شاری هەولێر.
 - 4- بواری زانستی: بەشی پینجەم و بەشی شەشەم و بەشی حەوتەم لە کتیبی میژووی پۆلی دەیهمی وێژەیی، چاپی هەژدەهەم، سالی (٢٠٢٣).

١- ٦ دەستنیشانکردنی زارواوەکان:

١- ستراتیژیەتی ئورالی:

- (سعاده، ٢٠٠٣): ستراتیژیکی مەعریفییە و پشت بە شیوازی گێرانی رۆل و نواندن دەبەستیت لە هەلوێستییکی دیاریکراو، کە وا لە قوتابی دەکات گومان لەو زانیارییەکانی ماموستا بکات کە پەرەستەن بە هەلوێستیکەوێ بۆ گەرەن بە دواي بەلگە و بیانووێک و پاشان هەلسەنگاندنیان لە ژیر سەرپەرشتیی ماموستا (سعاده، ٢٠٠٣، ١٢٠).

پیناسەیی ڕیکاری ستراتیژیەتی ئورالی:

- ئەم ستراتیژیەتیکیکە لە گرنگترین میتودەکانی فێرکردن کە یارمەتی قوتابیانی دەدات لە گەشەپێدانی بیریکردنەوێ

رەخنەگرانە، وایان لیدەهکات پەرە بە توانای شیکردنەوه و هەلسەنگاندن و باشتکردنی کارامەییەکان و بەهێزکردنی توانای چارەسەرکردنی کێشەکانی هەبیت.

۲- دەستکەوت:

* (شحاتە و زینب، ۲۰۰۳): ئەو رێژە زانیاری، یان زانین یاخود کارامەییانەیه که قوتابی بە دەستیان دەهینیت و بە نمرەى ئەزموون و تاقیکردنەوهى ئامادەکراو دەردەبەردیت و هەژمار دەکەیت، بە شیوەیهک دەکەیت لەگەڵیدا پێوانەى ئاستى دیاریکراو بکەیت، تاقیکردنەوهش بە راستگویی و جیگیرکردن و بابەتیبوون جیا دەکەیتەوه (شحاتە وزینب، ۲۰۰۳، ۸۹).

پێناسەى رێکاری دەستکەوت:

بریتییە لەو ئەنجامە پۆزەتیفانەى که قوتابی دەگاتی لە پرۆسەى فێربوون و پەرەدەدا وەک گۆرانکاری لە رەفتار، پەرەسەندن لە زانیاری، پیشکەوتن لە کارامەییەکان، گەشەکردن لە تواناو لیھاتووییەکان.

۲- چوارچێوەى تیۆرى و توێژینەوهکانى پیشوو

۱- چوارچێوەى تیۆرى:

چوارچێوەى تیۆرى دابەش دەبیت بۆ دوو تەوەر که بریتین لە:

یەكەم: ستراتیژیەتى ئۆرالی:

ئۆرالی یەكەم دامەزرتەرە کۆمەڵەى میژوویی زانستی ئەمەریکیە و پلەى ئەنجومەنى کارگێڕی تیندا بینو، ئۆرالی وەکو مامۆستای خویندنى کۆمەڵەلایەتى لە کۆلیژی راپراتان قالی لە زانکوى کۆلومبیا و وبریستون و رۆتجرزى ویلایهتە یەكگرتووەکانى ئەمریکا وانەى وتووەتەوه. چەندین توێژینەوه و وتارى سەبارەت بە پرۆگرامەکانى بابەتى خویندنى کۆمەڵەلایەتى و رێگەکانى وتنەوهى بابەتەكەى نووسيو، ئۆرالی ستراتیژیەتەكى پیشکەش کرد که پشت بە پرۆسەى بێرکردنەوهى رەخنەگرانە دەبەستیت که لە قۆناغى بریارداندا پشت بە پرۆسەى چارەسەرکردنى کێشەکان و وەرگرتنى بریار دەبەستیت (أفلیس، ۲۰۱۴، ۵۸).

۱- هەنگاوهکانى ستراتیژیەتى ئۆرالی:

۱- دەستنیشانکردنى سەرچاوهکان و هەلسەنگاندن:

أ- ئامانجەکان: ئامانجى ئەم قۆناغە زیادکردنى توانای قوتابیە لەسەر گومانکردن لەوهى دەخوینیتەوه و دەبیینیت، یان لەسەرچاوه جۆراوجۆرەکانەوه دەیانبیسیتیت و دەستنیشانکردنى ئەو سەرچاوانەى قوتابییان زانیاریەکانیان لیوه وەردهگرن، ئینجا بریاردان لەسەر دروستى ئەو سەرچاوانە.

ب- رێکارییەکان: خستەرووی پرسەكە (دەقەكە) بۆ قوتابییان و داواى ئەوهیان لى بکەیت بێرۆكەى سەرەكى لەو دەقەى خراوتەرپوو دەستنیشان بکەن، هەر وها چەمکە سەرەکییەکانى دەقەكە و دەربرینی رابوچوونى خۆیان دەربارەى ئەو پرسەى خراوتەرپوو، سەربارى ئەوهى ئەگەر زانیارییەكى دیکەیان دەربارەى هەمان پرس لە سەرچاوهکانى دیکەوه بیستوو، یان خویندۆتەوه، ئینجا راسپاردنى قوتابییان بە دەستنیشانکردنى ئەو سەرچاوانەى که زانیارییەکانیان لیوه رگرتوو، پێویستە مامۆستا لەم قۆناغەدا خۆى لە دەرختنى هەر پەرچەکردار و توانج و بۆچوونیک بە دوور بگرت که بیته مایەى سنوردانان بۆ توانای قوتابی لەسەر گومان کردن و هەمەجۆربوونى بێرۆكەکان (O'Reilly, 2006, a,182)

۲- دەستنیشانکردنى هۆو ئەنجامەکان:

أ- ئامانجەکان: ئەم قۆناغە ئامانجى گەشەپیدانى کارامەییەکانى زانینی هۆو ئەنجامەکان و دەستنیشانکردنى پەيوەندى پەيوەستگىرى لۆژیکى نیوانیانە.

ب- **پیکاریه کان:** ماموستا کیشه دیاریکراوه که دهخاته پروو، داوا له قوتابییان دهکات پرسیار دهربارهی هویهکانی ئه و کیشه یه بورووژین و گرمانهی پیشنیارکراو بۆ هویهکانی کیشه که دابنن، ماموستا ئاموژگاری قوتابییان دهکات له رهچاوکردنی ئه وهی له وانه یه ئه و کیشه یه یه خراوته پروو زیاتر له هویهکی هه بیت، پاشان ماموستا پرسیار له قوتابییان دهکات چۆن ده توانن لیکولینه وه له دروستی گرمانهکانیان بکه ن و جهختیش له سه ر په یوه ندیی نیوان هۆ و ئه نجامه که بکه نه وه، پاشان ماموستا داوا له قوتابییهکانی دهکات له کومه له ی بچووک بچووک، یان له گه ل ته وای قوتابیانی پوله که ی گفتوگوی گرمانه پیشنیارکراوه کان بکات (أفلیس، ۲۰۱۴، ۶۱).

۳- بهروردی به لگه کان و هه لسه نگانندیان:

أ- **ئامانجه کان:** ئامانجی ئه م قوناغه گه شه پیدانی کارامه ییه ده ستنیشانکردنی بهروردکاریه کان و پۆلینکردنیان و هه لسه نگانندیانه.

ب- **پیکاریه کان:** قوتابییان گرفته که به راییه که ده ستنیشان دهکن، ماموستا داوا له قوتابییان دهکات پرسیار دهربارهی ئه و کیشه یه بنووسن و ئه و بهروردکاریانه ش ده ستنیشان بکه ن که گرفته که له خوی ده گریت، پاشان ماموستا گفتوگوی کیشه که له گه ل قوتابییان دهکات، دوا و وه لامدانه وه یان و چاره سه رکردنی کیشه که، ماموستا داوا له قوتابییان دهکات باسی ئه و پرسیارانه بکه ن که خستویانه ته پروو، به مه به ستی هه لسه نگانندی بهروردکاریهکانی به شیوه یه کی گشتی (O'Reilly, 2006, a,184).

۴- ده ستنیشانکردنی گرمانه کان و گشتاندن و هه لسه نگانندیان:

أ- **ئامانجه کان:** ئه م قوناغه ئامانجی گه شه پیدانی کارامه ییهکانی پیشکه شکردنی بریاری گشتی، یان ته واه (گشتاندنه کان) و هه لسه نگانندی ئه و گشتاندن، یان بریارانه.

ب- **پیکاریه کان:** ماموستا پوله که دابه شی چه ند گروپینکی بچووک دهکات، داوا له هر گروپینک دهکات دهربارهی ئه و بابه ته ی گروپه که ی تر باسی کردوه، گفتوگو بکات و به شیوه یه کی دروست ره خنه بگریت تا کو ده گاته کرۆکی بابه ته که، ئه مه ش هانیان ده دات و پالیان پیوه ده نیت که بۆچوونی جیاواز و دژ به یه ک پیشکه ش بکه ن تا بیر و هزریان گه شه پیدهن، هه روه ها توانا و جووله ی هه ر یه کینکیان به دیار بکه ویت (أفلیس، ۲۰۱۴، ۶۳).

ب- پۆلی قوتابخانه له ستراتیژی ته ی ئورالی:

۱- چاکترکردنی ده سته وتی خویندن:

ستراتیژی ته ی ئورالی بۆ به هیزکردنی ده سته وتی خویندن داده نریت، ستراتیژی ته ته که پشت به هاندانی بیرکردنه وه ی ره خنه گرانه و چاره سه رکردنی گیرو گرفته کان ده به ستیت له قوولکردنه وه ی تیگه یشتنی قوتابییان له بابه تهکانی خویندن (O'Reilly, 2006, b,112).

۲- گه شه پیدانی کارامه ییهکان:

ستراتیژی ته ته که قوتابییان هان ده دات بۆ به شداریکردنی کارا له چالاکیهکانی ناو پۆل، ئه مه ش کارامه ییهکانی په یوه ندیکردن و هاریکاری و هه روه زی به هیزتر دهکات (Jacobsen,2009,227).

۳- په ره پیدانی شیوازهکانی وانه وتنه وه:

ستراتیژی ته ی ئورالی به شداری له باشترکردنی جوړ و نایابی پرۆسه ی فیرکردن دهکات له میانی مه شق و راهیتانی ماموستایان له سه ر به کارهیتانی شیوازهکانی فیرکردنی هاوچه رخ که پشت به پرۆسه ی کارلیک و به شداریکردن ده به ستیت (Brookfield,2015,166).

۴- به هیزکردنی کارلیکی ناو پۆل:

ستراتیژی ته ی ئورالی هانی کارلیکی نیوان قوتابییان و ماموستایان ده دن، ئه مه ش وا دهکات ژینگه ی فیرکاری باشتر بییت و بیته مایه ی سه رنجراکیشانی قوتابییان (McTighe2005,213).

ه- هەلسەنگاندنی ئەنجامدانی کارەکه:

ستراتیژیەکه یارمەتی قوتابخانەکان دەدات لە دەستتێشـانکردنی خالە بەهیز و لاوازهکانی قوتابییان، ئەمەش بە شیوەیەکی بەردەوام بەشداری لە باشترکردنی ئەنجامدانی کاری ئەکادیمی دەکات (Jacobsen,2009,228).

ج- پۆلی مامۆستا لە ستراتیژیەتی ئۆرالی:

۱- پۆلە بنەرەتییهکان:

أ- پۆلی پلاندانەر و دیزاینەر: دیزاینکردنی وانەى پراکتیشەر و کاریگەر و دانانی پلانی کورتخایەن و درێژخایەن، هەرۆهە دروستکردنی ئامانجی واقعی و گونجاو و هەلبژاردنی چالاکی گونجاو بۆ هەر وانەیهک.

ب- پۆلی رابەر و رێنیشاندەر: رێنماییکردنی قوتابییان بۆ باشترین شیوازی فێربوون و یارمەتیدانیان لە دۆزینەوهی تواناکانیان و پیشاندانی رێگای دروستی بیرکردنەوه، هەرۆهە هاوکاریکردنیان لە دۆزینەوهی چارەسەری کێشەکان (Weimer,2013,75).

۲- پۆلە پەرۆردەییەکان:

أ- پۆلی پەرۆردەکار: پەرۆردەکردنی کەسایەتی تەواو و گەشەپێدانی بەها ئەخلاقییەکان و پەرەپێدانی تواناکانی بیرکردنەوهی رەخنەگرانە و هاندان بۆ خۆپێکخستن و بەرپرسیاریتی.

ب- پۆلی چاودێر و هەلسەنگینەر: چاودێریکردنی پیشکەوتنی قوتابییان و دابینکردنی فیدبەکی بەردەوام و بنیاتنەر، هەرۆهە هەلسەنگاندنی بەردەوام و هەمەلایەن و دیاریکردن و چارەسەرکردنی کەموکۆرپیەکان (Brookfield, 2015,148).

۳- پۆلە کۆمەلایەتییهکان:

أ- پۆلی پردی پەيوەندی: دروستکردنی پەيوەندی بەهیز لەگەڵ قوتابییان و هاندانی کاری گروپی و هاوکاری و دروستکردنی کەشیکى دۆستانە لە پۆلدا، پەرەپێدانی پەيوەندییە کۆمەلایەتییهکان.

ب- پۆلی پالپشت و هاندەر: دروستکردنی متمانە بە خۆبوون لای قوتابییان و هاندان بۆ داھینان و نوێگەری و پشتگیریکردن لە کاتی شکست و سەرئەگەوتن، هەرۆهە دروستکردنی کەشیکى ئەرینی بە مەبەستی فێربوون (McTighe,2005,2014).

د- پۆلی قوتابی لە ستراتیژیەتی ئۆرالی:

پۆلی قوتابی لە ستراتیژیەتی ئۆرالییدا وەک بەردی بناغەى پڕۆسەى فێربوون وایە لەم میتۆددا، قوتابی تەنها وەرگریکی پاسیفی زانیاری نییە، بەلکو بەشیکى زیندوو و کاریگەرە لە پڕۆسەى فێربوون:

۱- بەشداریکردنی چالاک لە وانەکاندا و گفتوگۆکردن لەگەڵ مامۆستا و هاوڕیکانی و دروستکردنی پەيوەندی نیوان زانیارییە نوێیەکان و ئەزموونە کەسییەکانی.

۲- گەران بەدوای زانیاری بە شیوەیەکی سەرئەخۆ و بەکارهینانی سەرچاوە جیاوازهکان و هەولدان بۆ تینگەیشتنی قول لە بابەتەکان، نەک تەنها لەبەرکردنیان (Woolfolk,2019,139).

۳- بەکارهینانی تەکنیکە جیاوازهکانی خویندن و نووسین و پراکتیزەکردنی زانیارییەکان لە ژینگەى راسـتەقینە و بەشداریکردن لە پڕۆژە و چالاکییە گروپییەکان و داھینان و بیرکردنەوهی رەخنەگرانە لە چارەسەرکردنی کێشەکاندا.

۴- گەشەپێدانی متمانە بە خۆبوون و توانای بریاردان و فێربوونی کارکردن لەگەڵ ئەوانی تر و ریزگرتن لە جیاوازییەکان و پەرەپێدانی تواناکانی پەيوەندیکردن و گوێگرتن (Brookfield,2015,161).

۵- بەشداریکردن لە پڕۆسەى خۆهەلسەنگاندنی بەردەوام و وەرگرتنی فیدبەک لە مامۆستا و هاوڕیکان و سوود وەرگرتن لێی و دیاریکردنی خالە بەهیز و لاوازهکان و کارکردن لەسەریان.

دووه م: دهسکهوت:**أ- کورتهیهکی میژووی دهربارهی تاقیکردنه وهکانی دهسکهوت:**

میژووی سهره لانی تاقیکردنه وهکانی دهسکهوتی خویندن دهگه رپته وه بۆ چینیه کان له سالی (۲۰۰ پ.ز)، هروه ها سوقراتیش تاقیکردنه وهی زارهکی له سالی (۴۰۰ پ.ز) به کارهیناوه، به لام ئه و تاقیکردنه وانهی به نووسین ئه نجام دهرین، میژووهکی دهگه رپته وه بۆ زانکوی کامبرجی ئینگلیزی له سالی (۱۸۰۰ز)، له ئه مریکاش سالی (۱۸۴۵ز) دهستی پیکرد، به لام تاقیکردنه وهکانی دهسکهوتی کۆدکراو (المقننه)، پیشه نکهکی (سوراندایک) بوو، کاتیک یه که م تاقیکردنه وهی دهسکهوتی کۆدکراوی بیرکاری له سالی (۱۹۰۸ز) دانا (الصالح، ۱۱۷، ۱۹۹۵).

ب- تاییه تمه ندیهی کانی دهسکهوتی خویندن:

دهسکهوتی خویندن کومه له تاییه تمه ندیهی که له خۆده گریت و خۆی له مانه ی خواره ودا ده بینته وه:

- ۱- دهسکهوتی خویندن به وه جیا دهگرپته وه که ناوه روکی پرۆگرامی بابته تیکی دیاریکراوه، یان کومه له بابته تیکه و هه ر یهکیان زانیاری تاییه ت به خۆیان هه یه.
- ۲- دهسکهوتی خویندن به زۆری له میانی وه لامدانه وهی تاقیکردنه وه وهرزییه کان یان سالانه ییه کانی خویندن به نووسین و که سیتی و زاره کییه وه دهرده که ویت.
- ۳- دهسکهوتی خویندن بایه خ به دهسکهوتی باوی قوتابیان ده دات لای زۆربه ی قوتابیانی ئاسایی ناو پۆل و گۆی به جیا و زییه تاییه تیه کان نادات.
- ۴- دهسکهوتی خویندن شیوازیکی به کومه له و تاقیکردنه وه کان به شیواز و پیوه ری به کومه ل و یه کگرتوو به دهرکردنی بریاری هه لسه نگاندانه به گه ر ده خات (الکریطی، ۲۰۱۴، ۵۰).

ج- گرنگی دهسکهوتی خویندن:

- ۱- دهسکهوتی خویندن به پیوه ریکی گرنگ داده نریت بۆ بریاردان له سه ر توانستی قوتابی و تواناکانی خویندنی.
- ۲- به نیشانه و ئاماژه یه کی گرنگ داده نریت بۆ بریاردان له سه ر ئاستی شیوازی قوتابی بۆ به رده و امبوون له خویندن، یان وهرگرنتی له پسپۆری و تاییه تمه ندیهی کی دیاریکراو و هه لبژاردنی پیشه یه ک، هه روه ها ئه و پینکه کومه لایه تیه ی که شایانیتی.
- ۳- ئه و ئاسته دهست نیشان ده کات که قوتابییه ک پیوستی پیته تی له یارمه تیدانی ئه کادیمی بۆ زالبوون به سه ر ئه و ئاسته نکهانی له دهسکهوتی خویندن رووبه روویان ده بیته وه.
- ۴- دهسکهوتی خویندنی نزم کار ده کاته سه ر ئابووری خیزان و نائارامییان له وهی ئه گه ر پۆله که یان له دهرچوون دوکه وت.
- ۵- به دهسکهوتی قوتابی تیکراییه کی نمره ی نزم، به نهرینی کار ده کاته سه ر ئه و ئاراسته و کارامه بیانه ی که وای لی ده کات ساز و ئاماده ی وهرگرنتی کارو پیشه یه ک بیت له ئاینده دا.
- ۶- دهسکهوتی خویندن پۆلیکی گرنگ له پیکهینانی خود و به یزکردنی متمانه به خۆبوون ده گیریت (ضداوی، ۲۰۱۶، ۸۴).

د- گرنگی تاقیکردنه وهکانی دهسکهوت:

- گرنگی تاقیکردنه وهکان خۆی له م تاقیکردنه وانه و پۆلیان له مانه دا چر و پوخت ده بیته وه:
- ۱- دابینکردنی ئاماژه راسته قینه کان، که ئه و بر و ریزه پیشه که و تنه روون ده کاته وه که قوتابی به دهسکهوتیه تیه تیه وه به پیوانه ی به ئامانجه فیرکارییه چاوه روانکراوه کان له سه ر ئاستیکی پیشه وخته.
 - ۲- یارمه تیدانی قوتابی له سه ر دهرکردنی بریاری بابته تیانه له ئاستی سه رکه وتنی شیوازه کانی وانه وتنه وه که له ریکه ستنی پرۆسه ی فیرکاریدا به کاریهیناوه.

۳- دستنیشانکردنی لایه نه ئه رینیه کان له کاری قوتابی و کارکردن له سهر به هیزکردنیا، زیده باری دستنیشانکردنی لایه نه لاوازه کانی له دستکه وتی قوتابییان وهکو ئاماده کارییهک بۆ ئه و ئه زمونانه به مه بهستی هینانه دیی ئامانجه کانی فیروبوون.

۴- دایینکردنی دهره تی چاره سه رییه عه قلییه پیشکه وتوو هکان که له ریگه یه وه قوتابی به ئه زمونه کانییدا ده چیه وه و جاریکی دیکه ریکیان ده خاته وه بۆ ئه وهی له گه ل ئه وه لویسته تانه دا بگونجیت که هه لویسته تیکی ئه زمونگه راییه ده یسه پینیت.

۵- دایینکردنی داتای ته و او که له بهر رۆشنا ییدا ئه و بریارانه ی په یوه ستن به گواسته وهی قوتابییان وه رده گیرین له ئاستیکی خویندنه وه بۆ ئاستیکی بالاتر (العدوانی، ۲۰۱۴، ۹۲).

۲- تووژینه وه کانی پیشوو:

ژماره یهک تووژینه وهی پیشوو هه ن له باره ی ستراتیه تی ئورالی له وانه:

۱- تووژینه وهی (عبدالامیر، ۲۰۲۱)

ناونیشانی تووژینه وه: زانیی کارایی به کارهینانی ستراتیه تی ئورالی (Orielly) یه له دستکه وتی بابه تی بیرکاری لای قوتابیانی پۆلی شه شه می سه ره تایی.

ریبازی تووژینه وه: ئه زمونی

نموونه ی تووژینه وه: (۶۰) قوتابی بوو به واقعی (۳۰) قوتابی بۆ کومه له ی ئه زمونی و (۳۰) قوتابی بۆ کومه له ی کونترۆلکراو.

ئامرازی به کارهینراو: تاقیکردنه وهی دستکه وت

ئه نجام: جیاوازی به لگه داری ئاماری بوون له ئاستی به لگه داری (۰.۰۵) له بهر ژه وه ندیی کومه له ی ئه زمونی له تاقیکردنه وهی دستکه وت، ئه مه ش به لگه ی کارایی ستراتیه تی ئورالییه له بهر زکردنه وهی ئاستی دستکه وتی قوتابییان.

۲- تووژینه وهی (جبر) (۲۰۱۹):

ناونیشانی تووژینه وه: زانیی کارایی هه ردوو ستراتیه تی بۆلیاو ئورالی له دستکه وت و گه شه پیدانی کارامه یی هه لسه نگانندی به لگه و بیانو له بابه تی زانسته کان لای قوتابیانی پۆلی دووه می ناوه ندی.

ریبازی تووژینه وه: ئه زمونی

نموونه ی تووژینه وه: (۷۸) قوتابی به واقعی (۲۶) قوتابی بۆ کومه له ی ئه زمونی یه که م و (۲۷) قوتابی بۆ کومه له ی ئه زمونی دووه م و (۲۵) قوتابی بۆ کومه له ی کونترۆلکراو.

ئامرازی به کارهینراو: تاقیکردنه وهی دستکه وت

ئه نجام: جیاوازی به لگه داری ئاماری هه یه به سه ره که وتی هه ردوو کومه له ی ئه زمونی یه که م و دووه م به سه ر کومه له ی کونترۆلکراو له گۆراوی دستکه وت و سه ره که وتی هه ردوو کومه له ی ئه زمونی یه که م و دووه م به سه ر کومه له ی کونترۆلکراو له گه شه پیدانی کارامه یی هه لسه نگانندی به لگه و بیانو وه کان.

سود وه رگرتن له تووژینه وه کانی پیشوو:

۱- زانیی چه مک و زاروه و نووسین.

۲- دیاریکردنی گریمانه و ئامانجه کانی تووژینه وه که.

۳- هه لبژاردنی دیزاینی تاقیکاری گونجاو بۆ ئه م تووژینه وه یی ئیستا.

۴. چۆنیه تی به کارهینانی فاکته ری ئاماری و دهره نجام و شیکاری.

۵- به راوردکردنی ئه نجامی ئه م تووژینه وه یه له گه ل ئه نجامی تووژینه وه کانی پیشوو و شیکردنه وهی ئه نجامی ئه م تووژینه وه یه و لیکدانه وه یان.

۳- ریکاره کانی توژیینه وه:

ههردوو توژیهر بۆ جیبه جیکردنی توژیینه وه که یان په نایان برده بهر به کارهینانی ژمارهیه ک ریکاری، له وانه دیاریکردنی کومه لگا و نمونه ی توژیینه وه، نامراز و پیوهری گونجاو بۆ کۆکردنه وه ی زانیارییه کان، دلنیا بوون له راستگویی و جیگیری و گرانی و جیاکاری بره کانی پیوه ره، نامرازه نامارییه کان.

۳- ۱ ریبازی توژیینه وه:

ههردوو توژیهر ریبازی ئەزمونیان به کارهیناوه له پیناوه جیبه جیکردنی ئامانجه کانی توژیینه وه، له بهر ئەوه ی ئەم ریبازه له هه موو ریبازیکی تر گونجاوتره بۆ ئەم جۆره توژیینه وانه (رضا، ۲۰۱۴، ۱۴۸).

۳- ۲ دیزاینی ئەزمونی:

دیزاینی ئەزمونی بریتیه له پلاندانانی ورد بۆ پرۆسه ی سه لماندنی گریمانەکان و گرتنه بهری ریکاره ته واهه کان بۆ پرۆسه ی تاقیکردنه وه (عییدات و اخرون، ۲۰۰۴، ۲۷۹)، ههردوو توژیهر به پیویستیان زانیوه دیزاینی ئەزمونی به کاربهینن بۆ ههردوو کومه لکه ی ئەزمونی و کۆنترۆلکراو، له بهر ئەوه ی توژیینه وه ی له م جۆره پیویستیان به م جۆره دیزاینه ههیه، شیوه ی ژماره (۱) ئەمه روونده کاته وه:

تاقیکردنه وه ی پاشه کی	گورای سهر به خو (ریگای وانه وتنه وه)	تاقیکردنه وه ی پیشه کی	کومه له ئەزمونی
تاقیکردنه وه ی دهستکه وت بیرکردنه وه ی رهخه گرانه	ستراتیژی ئورالی	تاقیکردنه وه ی بیرکردنه وه ی رهخه گرانه	کۆنترۆلکراو
	ریگای ئاسایی		

شیوه ی ژماره (۱) دیزاینی ئەزمونی توژیینه وه

۳- ۳ کومه لکه ی توژیینه وه:

کومه لکه ی توژیینه وه هه موو ئەو که سانه دهگریته وه که ئەنجامه کانی توژیینه وه یان به سه ردا جیبه جی دهگریته و ده بنه سه رچاوه ی زانیاری بۆ توژیینه وه که (محمد، ۲۰۱۵، ۹۱)، هه ر بۆیه، توژیهر به مه به سته ی به ده سه تهینانی زانیارییه کانی په یوه سه ت به کومه لکه ی توژیینه وه که، سه ردان ی به رپوه به رایه تی په روه رده ی بنه سه لاره ی له شاری هه ولیر کرد. کومه لکه ی توژیینه وه که له (۳۵) قوتابخانه ی ئاماده ی حکومی (خویندنی رۆژانه) پیکهاتوه و سه رجه م قوتابیانی پۆلی دهیه می وێژیه ی له سنووری په روه رده ی بنه سه لاره ی ده گرتیه وه، که ژماره یان (۱۱۴۳) قوتابی بوو بۆ سالی خویندنی (۲۰۲۴-۲۰۲۵): له و ژماره یه ش (۴۹۶) قوتابی نیز و (۶۴۷) قوتابی می بوون، که به سه ر قوتابخانه کانی ئەو سنووره دا دابه ش بیوون.

۳- ۴ نمونه ی توژیینه وه:

ههردوو توژیهر نمونه ی توژیینه وه یان هه لبژارد که (۴۰) قوتابی له خۆده گریته له قوتابیانی پۆلی دهیه می وێژیه ی له ئاماده ی راستیاری کوران سه ر به به رپوه به رایه تی په روه رده ی بنه سه لاره، ئینجا نمونه ی توژیینه وه که دابه شکرا به ریکه ی هه رده مه کی بۆ دوو کومه له ی ئەزمونی و کۆنترۆلکراو، که هه ر کومه له یه ک له (۲۰) قوتابی پیک دیت، کومه له ی ئەزمونی به به کارهینانی ستراتیژی ته ی ئورالی وانه که یان ده خویند، به لام کومه له ی کۆنترۆلکراو به ریکه ی ئاسایی وانه که یان ده خویند، وه ک له خسته ی ژماره (۱) روونکراوه ته وه:

خشتهی ژماره (۱) ژماره‌ی قوتابییانی نمونه‌ی توئیژینه‌وه

بواره‌کان	کومه‌له‌کان	ژماره	ناوه‌ندی ژمیره‌یی	لادانی پیوه‌ری	به‌های (T-test) ی		نمره‌ی نازاد	به‌لگه‌دار
					هه‌ژمار کراو	خشته‌یی		
تەمەن	ئەزموونی	20	205.75	2.97	0.488	2.031	38	بەلگەدار نییه
	کۆنترۆلکراو	20	203.75	2.82				
نمره‌ی زیره‌کی	ئەزموونی	20	35.45	4.67	1.58	2.031	38	بەلگەدار نییه
	کۆنترۆلکراو	20	32.80	5.84				
تاقیکردنه‌و ه‌ی زانیاری پیشوو	ئەزموونی	20	16.00	3.71	1.78	2.031	38	بەلگەدار نییه
	کۆنترۆلکراو	20	14.30	2.10				

۳- ۵ هاوتاکردنی هەردوو کۆمه‌له‌که (ئەزموونی و کۆنترۆلکراو)

هەردوو توئیژەر کۆمه‌له‌ی ئەزموونی و کۆنترۆلکراویان هاوتاکرد له چەند گۆراویک له‌وانه: دەستکەوتی زانیاری پیشوو له بابەتی میژوو، تەمەنی قوتابییان به مانگ، ئاستی زیره‌کی، ئینجا هەردوو توئیژەر دەستیانکرد به جێبه‌جێکردنی ستراتیژیەتی ئورالی له‌سەر تاکه‌کانی نمونه‌ی توئیژینه‌وه. دوا‌ی ئەوه‌ی شیکردنه‌وه بۆ ئەنجامه‌کان کرا، به‌دیارکه‌وت که کۆمه‌له‌ی ئەزموونی و کۆمه‌له‌ی کۆنترۆلکراو هیچ جیاوازییه‌کی به‌لگه‌داری ئاماری له نیوانیاندا نییه له گۆراوه‌کانی دەستکەوتی زانیاری پیشوو له بابەتی میژوو و تەمەن و ئاستی زیره‌کیان، خشته‌ی ژماره (۲) ئەمانه پوون ده‌کاته‌وه:

خشته‌ی ژماره (۲) ئەنجامه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌ی بۆ دوو بژاردە‌ی سه‌ربه‌خۆ

له‌هاوتاکردنی هەردوو کۆمه‌له‌ی (ئەزموونی و کۆنترۆلکراو)

کۆی گشتی	ژماره‌ی قوتابییان دوا‌ی دوورخستنه‌وه‌یان	ژماره‌ی قوتابییه که‌وتوو‌ه‌کان	ژماره‌ی قوتابییان پیش دوورخستنه‌وه‌یان	هۆبه	کۆمه‌له
40	20	2	22	10/أ	ئەزموونی
	20	3	23	10/ب	کۆنترۆلکراو

۳- ۶ پێداویستییه‌کانی توئیژینه‌وه

۱- دیاریکردنی بابەتی خویندن:

له‌کاتی ئەنجامدانی ئەزموونی توئیژینه‌وه‌که، سێ به‌ش دیاریکرا (به‌شی پینجه‌م و به‌شی شه‌شه‌م و به‌شی هه‌هه‌م) بۆ هەردوو کۆمه‌له‌ی ئەزموونی و کۆنترۆلکراو له‌پرتووکی میژووی پۆلی ده‌یه‌می وێژیه‌ی.

۲- دیاریکردنی ئامانجه‌ ره‌فتارییه‌کان:

هەردوو توئیژەر ئامانجه‌ ره‌فتارییه‌کانیان دا‌ر‌ش‌ت ئەو‌یش به‌پشت به‌س‌تن به‌پۆلینی بلۆمی مه‌عریفی که ژماره‌ی ئامانجه‌کان گه‌یشه‌ (۴۰) ئامانج، (۱۵) ئامانجیان له‌ئاستی به‌بیرهاتنه‌وه‌ بوو، (۱۵) ئامانجیان له‌ئاستی تیگه‌یشتن بوو، (۳) ئامانجیان له‌ئاستی جیبه‌جیکردن بوو، (۷) ئامانجیان له‌ئاستی شیکردنه‌وه‌ بوو پاشکۆی ژماره (۱).

۳- ئاماده‌کردنی پلانی وانه‌وتنه‌وه:

هەردوو توئیژەر (۴۸) پلانی وانه‌وتنه‌وه‌یان ئاماده‌کرد بۆ هەردوو کۆمه‌له‌ی ئەزموونی و کۆنترۆلکراو، پاشکۆی ژماره (۲).

٣- ٧ پیژھری توژیینه وه: تاقیکردنه وهی دهسکه وت:

أ- دهستنیشان کردنی ئامانجهکانی تاقیکردنه وهکه :

ئامانجی تاقیکردنه وهی دهسکه وت له م توژیینه وهی دهی دا بریتییه له دیاریکردنی ئاستی پیشکه وتنی قوتابیانی پۆلی دهیه می وژییهی له پووی زانیاری، چه مک و شاره زاییه کان، هر سی به شی کتیبی میژووی شارستانیه تییه کان بۆ سالی خویندنی (٢٠٢٤ - ٢٠٢٥).

ب- دهستنیشانکردنی ئاستی پرسیارهکانی تاقیکردنه وهکه:

توژیهران پرسیارهکانی تاقیکردنه وهی دهسکه وتیان به پشتبهستن به چوار ئاست ئاماده کرد، له بواری معریفی به پیی پۆلینکردنی بلوم بوو، وهک ئه وهی له پاشکوی ژماره (٣) پروون کراوته وه.

ج- دارشتنی برهگهکانی تاقیکردنه وهکه:

توژیهر بۆیه تاقیکردنه وهی بابه تییهکانی هه لێژارد، چونکه بابه تی بوون و گشتگیری و هه مه لایه نه یان له خۆده گرت، زیده باری ئه وهی یه کیکه له و تاقیکردنه وانیهی زۆرتترین جیگیربوونی له بریارهکانی و به ربلاوی و به کارهینانی هه یه، به تایبهت له قوناغهکانی خویندنی بنه رتهی و ئامادهیی و زانکویی (عادل، ٢٠٠٩، ٢٢٠).

توژیهر تاقیکردنه وهی دهی کی دانا که له چل پرسیار پیکهاتبوو (پرسیاری هه لێژارد له چه ند بژاردیه ک) ئه م جوړه پرسیاره له پرسیاریک و چوار وه لامی به رانه ری پیکدیت، یه کیک له وه لامه کان راسته و سیبانه که ی دیکه یان هه لهن، له سه ر قوتابی پیویسته ئامازه به وه لامه راسته که بدات (مارون، ٢٠١٠، ٤٥).

د- ئاماده کردنی نه خشی تاقیکردنه وه (خشی خسه له ته کان) :

١- دهستنیشانکردنی ریژهی بایه خی بابه ته کان:

توژیهران گرنگی ریژهی جه خنکردنه وهی ناوه پۆکی هر به شیکی له بابه تی خویندن دهستنیشانکرد، که له کاتی ئه زمونه که و له میانی زانیی ژماره ی لاپه رهکانی هر به شیکی بابه تی خویندنه که ده خویند ریت و ئه و بابه ته دیاریکراوه له خۆده گرت که به سه ر ژماره یه ک لاپه ره ی گشتی بابه ته که دا دابه ش کرابیت و له ناو ئه مونه که دا بیت و جارانی (١٠٠) کرابیت، وهک له خشی (٣) دا هاتوه.

خشی ژماره (٣) کیشی ریژهی بایه خی بابه ته به پیی ژماره ی لاپه رهکان نیشانده دا

ژماره کان	کیشی ریژهی گشی ئامانج				کیشی ریژهی سه دی بایه خی به ش %	ژماره ی لاپه ره	بابه ته کان
	شیکردنه وه	جیبه جیکردن	تیگه یشتن	بیرهاتنه وه			
40	7	3	15	15			
×100	%17	%8	%37	%38			
3	1	0	1	1	%7	5	به شی پینجه م
9	1	0	4	4	%19	14	به شی شه شه م
28	5	3	10	10	%74	54	به شی چه وته م
40	7	3	15	15	%100	73	کۆی گشی
پرسیار							

٢- دیاریکردنی کیشی ریژهی بۆ برهگهکانی تاقیکردنه وه و دابه شکردنیان به سه ر ناوه پۆکی بابه ته کان:

توژیهر ژماره ی برهگهکانی تاقیکردنه وهی له هر ئاستیک دیاریکردوه له کۆی برهگهکانی تاقیکردنه وه که به (٤٠) برهگه دیاریکراوه، ئینجا بۆ هر خانه یه ک یه کسانه به ژماره ی گشتی پرسیاره کان، جارانی کیشی ریژهی بایه خی بابه ت و جارانی کیشی ریژهی ئامانجهکانی بابه ت، وهک له خشی (٤) هاتوه.

خشتهی ژماره (٤) خشتهی نیشاندانی وهسفی روون دهکاتهوه

کیشی ریژهی بایهخی بابهت	ژماره لاپه رهکان	بابهتهکان	ناوهپوکى تاقیکردنهوه
7%	5	شارستانییه تی رۆمانی	بهشی پینجه م
19%	14	شارستانییه تی ئیران	بهشی شه شه م
74%	54	أ-شارستانییه تی ئیسلامی ب-شارستانییه تی میرنشینه کوردیییهکان	بهشی حه وته م
100%	73		کۆی گشتی

٣- داپشتنی رینماییهکانی تاقیکردنهوه :

أ- رینماییهکانی وهلامدانهوه:

گرنگیدانی رینماییه تاقیکردنهوه له وهدايه كه قوتابییان تیگه یشتنیکى باشیان هه بیته له ئه ركه كان، وهك تیگه یشتن له تاقیکردنه وهكه و چۆنیه تی وهلامدانه وهی، ههروهها یارمه تی ده دات له ریگریکردن له له ده سته چوونی هه ندیک زانیاری گرنگ، سه ره پای گرنگی رینماییه، ده بیته به زمانیکى ساده، روون و راسته وخو دابریژریت (الصمادی والدرابیع، ٢٠٠٤، ١٠٢).

ب- پشکنین و راستکردنه وهی تاقیکردنهوه :

تویژه ران وهلامی قوتابییانی هه ردوو کۆمه له ی تویژینه وهكه یان پشکنی و راستکردنه وه، به پشتبسته ستن به وهلامه نمونه بییهکان، ههروهها تویژه ران یهك نمره یان بۆ هه ر بره گه یهك دیاری کرد، كه وهلامه كه ی دروست بیته، سفیریش بۆ هه ر بره گه یهك كه وهلامه كه ی هه له بیته، کللی وهلامه كان پاشکۆی ژماره (٤)، تاقیکردنه وهكه به شیوه کۆتاییه كه ی له (٣٤) بره گه پیکهات، به مه شه ئه و نمره یه ی قوتابی به ده سته ده هیئیت له نیوان (٠ - ٣٤) نمره دایه، پاشکۆی ژماره (٥).

٧- راستگۆیی تاقیکردنهوه :

أ- راستگۆیی پرواله تی:

تاقیکردنه وهی دروست ئه وهیه كه ئه وه ده پیویت كه بۆی دانراوه، گرنگه تاقیکردنه وهكه دروست بیته، چونكه ده مانه ویت دیارده یه کی دیاریکراو پیوین نهك دیارده یه کی دیکه (عبیدات و اخرون، ٢٠٠٤، ١٦٨) به مه به سته دلنیا بوون له راستگۆیی پرواله تی تاقیکردنه وه و بۆ هیئانه دیی راستگۆییه كه ی تویژه ران تاقیکردنه وهی ده سته وتیان ئاماده کرد، كه ژماره ی بره گه کانی (٤٠) بره گه بوو، بره گه ی تاقیکردنه وهكه شیان خسته به رده سته کۆمه لیک له شاره زایان و تاییه تمه دانی ریگه کانی وانه وتنه وه و پیوانه کردن و هه لسه نگانندی بابه تی میژوو، پاشکۆی ژماره (٦)، ئه وهش به مه به سته وه رگرتنی راوبۆچوونه کانیان ده رباره ی شیاوی بره گه کانی تاقیکردنه وهكه له پیوانه کردنی ناوه پوکى چه مه که زانسته یه کان، له به ر پۆشنایی ئامانجه رهفتارییه کان و راوبۆچوون و تیبینی دادوه ران و شاره زایان، تویژه ران هه ندیک هه موارکردنه وهی به سه ر به شیک له بره گه کاندایه و به ریژه ی پیکه وتنی (٨٠٪) و زیاتری پیوه ری په سه نکردنی بره گه و دوا ی وه رگرتنی راوبۆچوونی دادوه ران و هه موارکردنه وهکان (٤٠) بره گه به بی سهرینه وه و لادان له گه ل هه موارکردنه وهیه کی که می هه ندیک بره گه یان بریاری له سه ر راستگۆییه كه ی درا.

ب- راستگۆیی ناوه پوک:

تویژه ران لیکۆلینه وه یان له راستگۆیی ناوه پوکى تویژینه وهكه ی کرد، ئه وهش له میانی خسته نه پروی خسته ته کان و خه سلته ته کان، له گه ل بره گه کانی تاقیکردنه وهكه و لیستی ئامانجه رهفتارییه کان بۆ به رده سته ژماره یهك له شاره زایان و تاییه تمه ند و پسپۆرانی بابه تی میژوو و تاییه تمه ندانی پیوانه کردن و هه لسه نگانندی پرۆگرامه کان، بۆ دلنیا بوون له شیاوییه كه ی وێرای ئه وهی تویژه ران به پیی نه خشه ی تاقیکردنه وه تاقیکردنه وهكه یان داپشت و بونیادنا، ئه وهش به پشتبسته ستن به و ئامانجه رهفتارییه نه ی که له بابه تی خویندنه که ده رهینرا، که ریژه یه کی به رزی له ریگه وتن له ئاستی

شیاوی برهه‌کاندا هه‌بوو، به جۆریک شاره‌زایان پیکه‌وتن له‌سه‌ر هیشته‌وهی هه‌موو بره‌کان به بی هه‌موارکردنه‌وه‌ش.

8- جیبه‌جیکردنی تاقیکردنه‌وهی ده‌ستکه‌وت له‌سه‌ر نمونه‌ی راپرسی:

به‌مه‌به‌ستی زانیی پوون و په‌وانی بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که و ئاسته‌نگیبه‌کانی و به‌هیزی و جیاوازییه‌که‌ی و کارایی جیگره‌وه هه‌له‌کانی و هاوکۆلکه‌ی جیگیری و ئه‌و کاته‌ی له وه‌لامدانه‌وه خایاندوویه‌تی، توێژه‌ران تاقیکردنه‌وه‌که‌یان له‌سه‌ر نمونه‌یه‌کی راپرسی (استطلاعی)، که له قوتابیانی پۆلی ده‌یه‌می وێژه‌یی له (ئاماده‌یی سینکی کوران) له پیکه‌وتی ۲۰۲۵/۳/۳ و (ئاماده‌یی ده‌شتی هه‌ولیر) له پیکه‌وتی ۲۰۲۵/۳/۴ جیبه‌جیکرد، که هه‌مان خه‌سه‌له‌تی نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که‌یان هه‌بوو، ژماره‌ی قوتابیانی راپرسی (۱۰۰) قوتابی بوو، توێژه‌ران کاتی کوتایی قوتابیانی نمونه‌ی راپرسییه‌که‌یان تۆمارکرد، هه‌رخۆشیان چاودیریانکردن، دوا‌ی کوتایی هاتنی پیاده‌کاری تاقیکردنه‌وه‌که، ده‌رکه‌وت ئه‌و کاته‌ی له وه‌لامدانه‌وه‌ی هه‌موو بره‌گه‌کان خایاندوویه‌تی له‌نیوان (۲۵ - ۳۵) خوله‌کدا بوو، به‌ناوه‌ندی رێژه‌یی (۳۰) خوله‌ک به‌به‌کاره‌یتانی ئه‌م هاوکۆشه‌یه‌ی خواره‌وه:

$$\text{ناوه‌ندی کات} = \frac{\text{کاتی قوتابی به‌که‌م} + \text{کاتی قوتابی دووهم} + \text{کاتی قوتابی سێهه‌م} + \dots + \text{تاد}}{\text{ژماره‌ی گشتی قوتابیانی}} \dots\dots\dots$$

$$\text{ناوه‌ندی کات} = \frac{3020}{100} = 30 \text{ خوله‌ک}$$

أ- شیکردنه‌وه‌ی ئاماری بره‌گه‌کانی

تاقیکردنه‌وه‌که :

مه‌به‌ست له شیکردنه‌وه‌ی بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که بۆ سه‌لماندنی شیاویی هه‌ر بره‌گه‌یه‌کی و باشتکردنی جۆره‌که‌یه‌تی له‌میانی دۆزینه‌وه و ئاشکراکردنی بره‌گه‌ زۆر لاوازه‌کانی یان ئه‌وانه‌ی جیاوازی نین، یاخود به‌جیگره‌وه‌ی باش داناننن و دوورخستنه‌وه‌ی ئه‌و بره‌گانه‌ی به‌که‌لک نایه‌ن (علام، ۲۰۰۶، ۱۱۲).

له‌سه‌ر ئه‌م بنه‌مایه‌ توێژه‌ران وه‌لامه‌کانی نمونه‌ی راپرسی راستکرده‌وه که ژماره‌یان (۱۰۰) وه‌لام بوو و به‌شێوه‌یه‌کی داکشان و به‌پینی نیشانه‌ی گشتیی تاقیکردنه‌وه‌که نمره‌ی قوتابیانی ریکخست، پاشان هاوکۆشه‌ی رێژه‌ی سه‌دی (۲۷٪) هه‌ژمارکرد بوو، مه‌به‌ستمان له رێژه‌ی سه‌دی قوتابیانی، ئه‌وانه‌یه‌ که وه‌لامی پرسیاره‌کان به‌شێوه‌یه‌کی راست و دروست ده‌ده‌نه‌وه (ملحم، ۲۰۱۲، ۲۳۷)، به‌مه‌ش توێژه‌ران (۲۷) قوتابیانی به‌ده‌سه‌ته‌یتا که نوینه‌رایه‌تی کۆمه‌له‌ی بالا ده‌که‌ن و (۲۷) قوتابی دیکه‌ش که نوینه‌رایه‌تی کۆمه‌له‌ی خواره‌وه ده‌که‌ن، پاشان گرانی و ئاسانی بره‌گه‌کان و هیزی جیاکردنه‌وه‌یان و کارایی جیگره‌وه هه‌له‌کانیشیان به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه ریکخست:

ب- هاوکۆلکه‌ی گرانی و ئاسانی بره‌گه‌کان :

توێژه‌ران هاوکۆلکه‌ی گرانی هه‌ر بره‌گه‌یه‌کی له بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌که‌وتیان به‌به‌کاره‌یتانی هاوکۆشه‌ی تاییه‌ت به‌خۆی هه‌ژمار کرد، بینی به‌هاکه‌ی له‌نیوان (۰.۳۰ - ۰.۵۹) دایه، ئه‌مه‌ش واتای ئه‌وه‌یه‌ که بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که په‌سه‌ند و شیاون، بلومیش پینوایه‌ که تاقیکردنه‌وه کاتیک باش ده‌بیت، ئه‌گه‌ر هاوکۆلکه‌ی گرانییه‌که‌ی (صعوبتها) له‌نیوان (۰.۲۰ - ۰.۸۰) بیت، پاشان هاوکۆلکه‌ی ئاسانی هه‌ر بره‌گه‌یه‌کیش له بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌که‌وت به‌به‌کاره‌یتانی ئه‌م هاوکۆشه‌یه‌ی خواره‌وه هه‌ژمار کرا:

هاوکۆشه‌ی ئاسانی = ۱ - هاوکۆلکه‌ی گرانی.....

ج- هیزی جیاکردنه‌وه‌ی بره‌گه‌کان:

توێژه‌ران هاوکۆشه‌ی هیزی جیاوازی پیاده و جیبه‌جیکرد، دوا‌ی هه‌ژمارکردنی هیزی جیاوازی هه‌ر بره‌گه‌یه‌ک له بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که، بینی که به‌های هاوکۆلکه‌ی جیاوازی بره‌گه‌ شیاوه‌کان له‌نیوان (۰.۲۲ - ۰.۷۸)، بوو، جگه له‌شه‌ش بره‌گه‌ی (۱۳، ۱۶، ۱۷، ۲۲، ۲۹، ۳۹) نه‌بیت که له تاقیکردنه‌وه‌که لادران، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی جیاوازی نه‌بوون، هیزی جیاوازییان له‌نیوان (۰.۰۷ - ۰.۱۵) بوو، خشته‌ی ژماره (۵)، ئه‌مه‌ش واتای ئه‌وه‌یه‌ که بره‌گه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که

لهنیوان هەردوو کۆمەڵە (بالاو خوارووه) جیاواز بوون، هەر برێگەیهکی تاقیکردنەوهش که توانای جیاوازییهکهی گه‌یشته (٠.٢٠) یان زیاتر به برێگەیهکی باش داده‌نریت، به‌لام ئەگەر جیاوازییهکهی سفر یان نهرینی بوو، ئەو کاته پێویسته ئەو برێگەیه له تاقیکردنەوهکه بسردریتەوهو لا بدریت (علام، ٢٠٠٧، ٢٥٦).

خشته ژماره (٥) هیزی جیاکردنەوهی برێگەکان نیشان دەدات

هاوکۆلکە جیاکاری	هاوکۆلکە کرانی	برێگە	هاوکۆلکە جیاکاری	هاوکۆلکە کرانی	برێگە	هاوکۆلکە جیاکاری	هاوکۆلکە کرانی	برێگە
0.11	0.83	29	0.52	0.33	15	0.26	0.39	1
0.26	0.39	30	0.15	0.74	16	0.26	0.50	2
0.30	0.33	31	0.11	0.76	17	0.33	0.31	3
0.48	0.54	32	0.33	0.39	18	0.22	0.59	4
0.44	0.48	33	0.37	0.44	19	0.63	0.46	5
0.56	0.50	34	0.30	0.33	20	0.33	0.28	6
0.22	0.41	35	0.41	0.46	21	0.37	0.33	7
0.59	0.48	36	0.15	0.93	22	0.22	0.44	8
0.26	0.31	37	0.37	0.48	23	0.26	0.54	9
0.78	0.43	38	0.22	0.41	24	0.41	0.43	10
0.11	0.80	39	0.33	0.43	25	0.22	0.33	11
0.48	0.46	40	0.56	0.39	26	0.26	0.46	12
			0.30	0.30	27	0.07	0.63	13
			0.52	0.44	28	0.33	0.50	14

د- کارایی جیگره‌وه هه‌له‌کان:

دوای به‌کارهێنانی هاوکیشی کارایی جیگره‌وه هه‌له‌کانی هه‌موو برێگەکانی پرسیاره‌که به هه‌لبژاردن له چه‌ند بژاردیه‌ک، بێیان که کارایی جیگره‌وه‌کان له‌نیوان (٠.٢٥، -٠.٣) و کارایی هه‌موو جیگره‌وه‌کان له ناستیکی په‌سه‌ند ده‌بن، ئەگەر نهرینی یان که‌متر بن له (٥٪) (النبهان، ٢٠٠٤، ١٩٦)، ئەمەش واتای ئەوه‌یه که هەر جیگره‌وه‌یه‌ک له جیگره‌وه هه‌له‌کان له سه‌رجه‌م برێگەکان په‌سه‌ند و باش و سه‌رنجراکیش بوون (پاشکۆی ژماره ٧).

ه- جیگیری تاقیکردنەوهی ده‌ستکه‌وت:

بۆ هه‌ژمارکردنی جیگیری تاقیکردنەوهی ده‌ستکه‌وت، توێژه‌ران تاقیکردنەوهی هه‌رمه‌کیان له‌سه‌ر نمونه‌یه‌کی ده‌ره‌کی (عینه‌ استطلاعیه) له ده‌ره‌وهی نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که که پیکهاتوو له (٤٠) کوتابی، له (ئاماده‌یی سینکی کورپان و ئاماده‌یی ده‌شتی هه‌ولیر) سه‌ر به په‌روه‌ده‌ی بنه‌سلاوه له ریکه‌وتی ٢٠٢٥/٣/٢٥ جیه‌جیگر، به به‌کارهێنانی (هاوکیشی کیودەر ریتشاردسون - ٢٠ Kuder Richardson)، به‌های هاوکۆلکە جیگیری ژمیردراو گه‌یشته (٠.٧٩) که په‌سه‌ندکراو و باشه، به‌م جۆره تاقیکردنەوه‌که ئاماده‌ی جیه‌جیگر بوو و برێگەکانی به شیوه‌ی کوتابی (٣٤) برێگە بوون، توێژه‌ران تاقیکردنەوهی ده‌ستکه‌وتی (پاشه‌کی) ئەم (٣٤) برێگەیه‌ی به شیوه‌ی کوتابی له سه‌ر کۆمە‌له‌ی ئەزموونی و کۆنترۆلکراو له ریکه‌وتی ٢٠٢٥/٤/٧ جیه‌جیگر.

٩- هه‌نگاوه ریکارییه‌کانی توێژینه‌وه و راستکردنەوه‌یان:

أ- تاقیکردنەوهی ده‌ستکه‌وت:

توێژه‌ران ئەم تاقیکردنەوه‌یان له ریکه‌وتی ٢٠٢٥/٤/٧ جیه‌جیگر له‌سه‌ر هه‌ردوو کۆمە‌له‌ی توێژینه‌وه له یه‌ک کاتدا به یارمه‌تی مامۆستای بابته.

ب- راستکردنەوهی تاقیکردنەوهی ده‌ستکه‌وت:

سه‌بارته به راستکردنەوهی تاقیکردنەوه‌که له‌سه‌ر (٣٤) نمره ئەنجامدرا، که ژماره‌ی برێگەکان (٣٤) برێگە بوو، بۆ هەر برێگەیه‌ک (١) نمره داندرا، تاقیکردنەوه‌که دابه‌شی سه‌ر دوو پرسیار کرابوو پرسیار یه‌که‌م هه‌لبژاردن (١٧) نمره‌ی له‌سه‌ر بوو، پرسیار دووهم بۆشایی (١٧) نمره‌ی له‌سه‌ر بوو، به کۆکردنەوه‌ی ده‌بووه (٣٤) نمره.

۱۰- خستنه پوو و شروقه کردنی نهنجامی تاقیکردنه وهی دهستکهوت:

ئامانجی ئەم توپژینه وهیه زانیی کاریکه ری ستراتژییه تی ئورالی له سهه دهستکهوتی قوتابیانی پۆلی دهیه می وپژیهی له بابته میژوو، بۆ به دهیهینانی ئەمه، توپژهران نهنجامی توپژینه وهیان به پینی گریمانه کان نیشاندادهات له ریگه ی بهراوردکردنی ناوهندی دهستکهوتی قوتابیانی ههردوو کومه لهی توپژینه وه (ئه زموونی و کۆنترۆل) له تاقیکردنه وهی دهستکهوت به م شینوهیه:

أ- نهنجامی تاقیکردنه وهی دهستکهوت:

نه بوونی جیاوازی به لگه داری ئاماری له ئاستی (0.05) له نیوان ناوهنده ژمیتری نمرهکانی کومه لهی ئه زموونی بۆ ئەوانه ی به به کارهینانی (ستراتژییه تی ئورالی) خویندووینه، وه ناوهنده ژمیتری نمرهکانی کومه لهی کۆنترۆلکراو که به پینی ستراتژییه تی پهیره وکراو خویندووینه له تاقیکردنه وهی دهستکهوت بۆ تاقیکردنه وهکانی پاشه کی له خویندنی بابته تی میژودا.

بۆ سه لهماندی راستی ئەم گریمانه، توپژهران ناوهنده ژمیتری و لادانی پیوه ری بۆ نمره ی دهستکهوتی قوتابیانی ههردوو کومه لهی توپژینه وه له بابته تی میژوو ده رهینا، به مه به سستی زانیی ئاماژه ی ئاماری ئەم جیاوازییه، توپژهران تاقیکردنه وهی تائی (T.test) بۆ ههردوو نمونه ی سه ره بخۆی ژماره یه کسان به کارهینا، که به های ده رهینراو (7.90) زیاتره له به های خسته یی که (۲.۰۳۱) له ریژه ی هه له له ئاستی (۰.۰۵) و نمره ی ئازاد (۳۸) بۆیه واتاداره، ههروهک له خسته ی ژماره (۶) دیاره.

خسته ی ژماره (۶) نهنجامی تاقیکردنه وهی تائی بۆ ده لاله تی جیاوازی نیوان ناوهنده نمره ی تاقیکردنه وهی دهستکهوتی قوتابیانی ههردوو کومه له

ده لاله له ناستی (0.05)	نمره ی ئازاد	نرخ ی (ت)		لادانی پیوه ری	ناوهنده ژمییه یی	ژماره ی قوتابیانی نمونه	کومه له
		گریمانه (خسته یی)	ده رهینراو (هه ژمارکراو)				
واتاداره	38	2.031	7.90	1.90	27.05	20	ئه زموونی
				2.31	21.75	20	کۆنترۆلکراو

له نهنجامدا، ده رکهوت واتاداری ئاماری ههیه له نیوان ناوهنده ژمیتری نمره ی قوتابیانی ئه زموونی و ناوهنده ژمیتری قوتابیانی کومه لهی کۆنترۆلکراو له به رژه وهندی کومه لهی ئه زموونیدا، واته (ستراتژییه تی ئورالی)، کاریکه ری گه وره و کارای ههیه له به رزکردنه وهی ئاست و دهستکهوتی قوتابیانی له بابته تی میژوویدا به بهراورد به ریگه ی ئاسایی، به نهنجامه ش گریمانه ی سفری رته ده کریته وهو گریمانه ی جیگه وه (بدیل) په سند ده کریت.

ب- شروقه کردنی نهنجامی تاقیکردنه وهی دهستکهوت:

نهنجامهکانی توپژینه وهکه به پوونی ده ریده خات که قوتابیانی کومه لهی ئه زموونی که به مۆدیلی ئورالی خویندووینه، به شینوهیه کی به رچاو سه ره که وتوتر بوون له کومه لهی کۆنترۆل، ئەمه له ریگه ی جیاوازی ئاماری به رچاو له نیوان ههردوو کومه له که، به تاییه تی به رزبوونه وهی ئاستی فیربوون له تاقیکردنه وهی دهستکهوت، ئەم نهنجامه له گه ل دوو له نهنجامهکانی توپژینه وهکانی پیشوو (جبر، ۲۰۱۹؛ عبدالامیر، ۲۰۲۱) هاورایه، توپژهر هۆکارهکانی پیشکهوتنی کومه لهی تاقیکردنه وهی به سهه کومه لهی کۆنترۆلدا بۆ چه ند فاکته ریک ده گه رینیته وه:

۱- ستراتژییه تی ئورالی یه کیکه له گرنگترین ریگهکانی فیبرکردن له سیسته مه پهروه ده ییه کاند.

۲- ستراتژییه تی ئورالی پۆلیکی گرنگ ده بینیت له به هیزکردنی متمانه به خۆبوونی قوتابیاند.

۳- ده رنهجمی درپژخایه نی مۆدیلی ئورالی بریتیه له پاراستنی زانیاری له بیره وه ری قوتابیانی بۆ ماوه یه کی درپژتر، په ره پیدانی تواناکانی بیرکردنه وهی ره خنه گرانه و ئاماده کردنی قوتابیانی بۆ به کارهینانی زانیاری له ژینگه ی واقیعیدا.

ج- قه باره‌ی کاریگه‌ری:

تویژه‌ران هه‌ولیانداوه گه‌وره‌یی کاریگه‌ری به به‌کاره‌ینانی رینگه‌ی هاوکیش‌ه‌ی چوارگوشه‌ی (η^2) بۆ دیاریکردنی کاریگه‌ری گۆراوی سه‌ربه‌خۆ ستراتیژی‌ه‌ی ئورالی له‌سه‌ر گۆراوی په‌یوه‌ندیار به ده‌ستکه‌وت ئه‌نجام بدات، دواتریش ژماردنی به‌های (d) که گوزارشت له گه‌وره‌یی کاریگه‌ری ده‌کات ده‌ستنیشان بکات، قه‌باره‌ی کاریگه‌ری گه‌یشتۆته (0.62) و (2.56) که ئه‌وه‌ش قه‌باره‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه له ستراتیژی‌ه‌ی ئورالی بۆ ده‌ستکه‌وتی قوتابییانی هه‌ردوو کۆمه‌له‌ی ئه‌زمونی و کۆنترۆلکراو، هه‌روه‌ک له خشته‌ی ژماره (v) روونکراوه‌ته‌وه:

خشته‌ی ژماره (v) نرخ و قه‌باره‌ی کاریگه‌ری (d, n^2) بۆ گۆراوی سه‌ربه‌خۆی تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وت نیشانده‌دات

بری قه‌باره‌ی کاریگه‌ری	نرخ قه‌باره‌ی گه‌وره		نمره‌ی نازاد	نرخ (ت) هه‌ژمارکراو	ژماره‌ی قوتابییانی نموونه	کۆمه‌له	گۆراوی پاشکو	گۆراوی سه‌ربه‌خۆ
	d	n^2						
زۆر گه‌وره‌یه	2.56	0.62	38	6.78	20	ئه‌زمونی	ده‌ستکه‌وت	ستراتیژی ئورالی
					20	کۆنترۆلکراو		

ده‌رئه‌نجام و راسپارده‌و پێشنیازه‌کان

۱- ده‌رئه‌نجام:

* بوونی جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری له ئاستی (0.05) له‌نیوان تیکرای نمره‌کانی هه‌ردوو کۆمه‌له له تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کی ده‌ستکه‌وت له به‌رژه‌وه‌ندی کۆمه‌له‌ی ئه‌زمونی.
* ستراتیژی‌ه‌که به‌شداری کرد له به‌هیزکردنی رۆلی قوتابییان وه‌ک به‌شداربوویه‌کی چالاک له واندا، که بووه هۆی به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی کارلیکی پۆل.
* ستراتیژی‌ه‌ی ئورالی جوړیک له فیروونی هاوکاری په‌ره‌پیدا که له ئه‌نجامدا کاریگه‌ری ئه‌رینی هه‌بوو له‌سه‌ر پیکه‌وه کارکردن و گیانی تیمی له نیوان قوتابییاندا.

۲- راسپارده‌کان :

* ئاراسته‌کردنی به‌رپه‌وه‌به‌رایه‌تی ئاماده‌کردن و راهینان له په‌روه‌ده‌ی هه‌ولیر بۆ ئه‌نجامدانی خولی راهینانی جوړاو جوړ بۆ مامۆستایانی بابه‌ته کۆمه‌لایه‌تییه‌کان، که نمونه‌ی وانته‌وه‌ی نوێ وه‌ک ستراتیژی‌ه‌ی ئورالی له‌خۆبگریت.
* پێویستی فراوانکردنی به‌کاره‌ینانی ستراتیژی‌ه‌ی ئورالی له قوناغه جیاوازه‌کان و وانته جوړاو جوړه‌کان، به‌تایبه‌تی له زانکۆکان و په‌یمانگاکان.

۳- پێشنیازه‌کان

۱- ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌ی تری هاوشینوه له‌سه‌ر گۆراوه پاشکۆکانی تر.
۲- ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌ی زیاتر ده‌رباره‌ی ئه‌م ستراتیژی‌ه‌یه‌ له قوناغه جیاوازه‌کانی خویندن به‌تایبه‌ت له زانکۆ و په‌یمانگاکان.
۳- ئه‌نجامدانی توێژینه‌وه‌ی باسکردن (وصفی) ده‌رباره‌ی گرنگی ئه‌م ستراتیژی‌ه‌یه‌ و چۆنیه‌تی پلانی وانته‌وه‌ به‌پێی ئه‌م ستراتیژی‌ه‌یه‌ له بابه‌تی میژوودا.

سه رچاوه كان:**سه رچاوه به زمانى عربى:**

- أفليس، مأمون أحمد (٢٠١٤)، فاعلية برنامج مقترح وفق استراتيجية أوريلي في تنمية المفاهيم السياسية بمادة التربية الوطنية لدى طلبة الصف العاشر واتجاهاتهم نحوها، دراسة تجريبية بمحافظة دمشق، سوريا رسالة ماجستير غير منشورة.
- الحيلة، محمود؛ مرعي، توفيق احمد (٢٠٠٢)، طرائق التدريس العامة، طبعة الاولى، الاردن، عمان، دار المسيرة للنشر والتوزيع.
- الصالح، محمد مصلح أحمد (١٩٩٥)، التكيف الاجتماعى والتحصيل الدراسي، طبعة الاولى، الرياض، دار الفيصل الثقافية.
- الصمادي، عبدالله؛ الدرايع، ماهر (٢٠٠٤)، القياس والتقويم النفسى و التربوي بين النظرية والتطبيق، جامعة المؤتة- البوابة الشمالية، مركز مزيد للخدمات الطلابية الكرك.
- العدوانى، خالد مظهر (٢٠١٤)، دليل المعلم في بناء الاختبارات التحصيلية وفقا لمعايير الجودة، اليمن، المحويت.
- جبر، أمل مهدي؛ قاسم، حمزة منتهى (٢٠١٩) فاعلية استراتيجية بوليا واوريلي في تنمية مهارة الحجج في مادة العلوم لدى طالبات الصف الثاني متوسط، كلية التربية، جامعة البصرة، مجلة كلية التربية الأساسية للعلوم التربوية والانسانية، جامعة بابل، العدد (٤٣)، نيسان، ٢٠١٩.
- رضا، أسماء (٢٠١٤)، فاعلية برنامج التجريبي في تنمية السلوك الصحي والمستوى الوعي بمخاطر التلوث البيئي لدى طلبة جامعة صلاح الدين- أربيل، رسال ماجستير غير منشورة.
- سعادة جودت (٢٠٠٣)، تدريس مهارات التفكير، الطبعة الاولى، القاهرة، دار النشر والتوزيع.
- ضداوى عقيلة، فاطمة الزهراء والنزروق (٢٠١٦)، الذكاء الانفعالي ودوره في التحصيل الأكاديمي، جامعة البليدة، المجلة الجزائرية للطفولة والتربية، العدد ١٢.
- عادل، محمد، فايز (٢٠٠٩)، اتجاهات تربوية في أساليب تدريس العلوم طبعة الاولى، عمان، دار البداية ناشرون وموزعون.
- عبدالامير، عباس ناجي (٢٠٢١)، فاعلية استخدام استراتيجية أوريلي في تحصيل مادة الرياضيات لدى تلاميذ الصف السادس الابتدائي، جامعة المستنصرية، كلية التربية الاساسية.
- عبيدات، ذوقان؛ عدس، عبدالرحمن؛ عبدالحق، كايد (٢٠٠٤)، البحث العلمي فهومه وادواته واسالبه، طبعة الثالثة، الأردن، عمان، دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع.
- علام، صلاح الدين محمود (٢٠٠٧)، القياس والتقويم التربوي طبعة الاولى، الاردن، عمان، دار المسيرة.
- مارون، جورج (٢٠١٠)، أسس التقويم التربوي، طبعة الاولى، لبنان، طرابلس، المؤسسة الحديثة للكتاب.
- محمد، رهوا صالح (٢٠١٥)، اثر استخدام استراتيجية التساؤل الذاتي في التحصيل الاتحاد نحو مادة التاريخ لدى طالبات الصف العاشر الادبي، اربيل، جامعة صلاح الدين.
- ملحم، سامى محمد (٢٠١٢)، القياس والتقويم في التربية وعلم النفس طبعة السادسة، الاردن عمان، دار المسيرة للنشر.

سه رچاوه به زمانى ئينگليزى:

- Brookfield, Stephen (2015), The Skillful Teacher, London.
- Jacobsen, David (2009), Methods in Teaching, Toronto.
- McTighe, Grant Wiggins & Jay (2005), Understanding by Design, Alexandria, Virginia.
- O'Reilly, K (2006a), Teaching thinking In United States History. - Reconstruction to Progressivism, Instruction, empower the mind, Answer Guide, Teacher Book, U.S.A
- O'Reilly, K (2006b), Teaching thinking In United States History. Reconstruction to Progressivism, Instruction, empower the mind, Student Book, U.S.A
- Weimer, Maryellen (2013), Learner- Centered Teaching, san Francisco.
- Woolfolk, Anita (2019), Educational Psychology, Bostun.

پاشکۆکان

پاشکۆی ژماره (۱)

نامانجه رهفتارییهکان

نامانجه رهفتارییهکان

ژ	پێویسته وا له قوتایی بکرت که :
بهشی پینجهم : شارستانییهتی رۆمانی ئاستهکان	
۱	بزانیته رۆمانهکان شتوازو شارستانییهتی ژانیان له کێ وهگرتهوه.
۲	باسای سروشی به کورتی باس بکات.
۳	روونبکاتهوه شارستانییهتی رۆمان له کوی دهستی پیکرد.
بهشی شهشهم : شارستانییهتی ئێران ئاستهکان	
۴	دهستنیسانی پاشای ئهخمینییهکان بکات له رووی کارگیریهوه چ شتوازیکیان پهیرهو دهکرد.
۵	پیناسهی دهولتهتی فهرییهکان بکات.
۶	بزانیته ئهسکهندهری مهقدونی کتیه.
۷	پاشای ساسانییهکان ئایینی زهردهشتی کرده ئایینی فهرمی دهولتهت ئهمه به وردی روون بکاتهوه.
۸	هۆکاری کردنی شاری ئهکتانه به پایتهخت له سهردهمی کورشی دووهم دیاری بکات.
۹	روونبکاتهوه کام جهنگ به پچر پچری ماوهی ههزار سالی خایاند.
۱۰	شوئیی شاری مهदान له سه رهخسه دیاری بکات.
۱۱	نامازه به سیستهمی حوکمرانی سهردهمی ساسانییهکان بکات.
۱۲	له شارستانییهتی ئێران عیلامیهکان روونبکاتهوه.
بهشی ههوتهم : ۱/ شارستانییهتی ئیسلامی ب/ شارستانییهتی میرنشینه کوردیهکان ئاستهکان	
۱۳	خهلیفهکانی سهردهمی خهلافهتی راشیدین بژمیرت.
۱۴	دهستنیسانی ئهوه خهلیفه ئومهوییه بکات که دوای شههیدبوونی عهلی کوری ئهبو تالیب بوو به خهلیفه
۱۵	پیناسهی دیوانی نهخشاندن بکات.
۱۶	بزانیته میرنشینی عهنازی چون ده رکهوت.
۱۷	هۆکاری دامهزراندنی دهولتهتی ئهییوییه و کاریگهری له سه ره کوردستان بختهت روو.
۱۸	ناوی ئهوه که سانه بزانیته که رازی نهبوون به هه لێاردنی خهلیفه عهلی کوری ئهبو تالیب.
۱۹	پیناسهی بزووتنهوهی هه لگه راوهکان بکات.
۲۰	کارهکانی سهردهمی سه لجوی بژمیرت.
۲۱	پیناسهی خهلافهت بکات.
۲۲	که سابه تیه رووناکیرهکانی دهولتهتی مهروانی بژمیرت.
۲۳	هۆکاری زۆری ئازاوه و ناکوژی نیوان موسلمانان له سهردهمی خهلیفه عوسمانی کوری عهفان دیاری بکات.
۲۴	باسی دیوانی مۆر بکات.
۲۵	په یوهندی میرنشینی حه سنهوی له رووی داراییهوه به خهلافهتی عهباسی روون بکاتهوه.
۲۶	هۆبهکانی ده رکهوتن و گه شه کردنی بزووتنهوهی زانستی و هزری ئیسلامی به کورتی دیاری بکات.
۲۷	کارهکانی سهردهمی ئومهوی روونبکاتهوه
۲۸	روون بکاتهوه زانایانی موسلمانان به دیدو سه رجهکانی رابه رانی شارستانی یۆنانی ئاشنا بوون.
۲۹	هۆزه ناسراوو دێرینهکانی هه ولێرو ده وره بیهری به کورتی باس بکات
۳۰	دروستکردنی کاتژمیری به نگام به وردی روونبکاتهوه.
۳۱	به غدا له ماوهی کێ که مدا بووه ناوهندی ئاوه دانی و شارستانی ئه مه به وردی روون بکاتهوه.
۳۲	میرنشینی رودی به کورتی باس بکات.
۳۳	شوئیی ده رکهوتنی میرنشینی شه دادی له سه ره خسه دیاری بکات.
۳۴	شاری مه دینه له سه ره خسه دیاری بکات.
۳۵	شوئیی دروستکردنی نه خۆشخانهی فه یمور له سه ره نه خسه دیاری بکات.
۳۶	هۆزی گاوایی کوردی و خزمه تکردنی کلتوری ئیسلامی شی بکاتهوه.
۳۷	نامازه به مه لبه ندهکانی بزووتنهوهی هزری و شارستانییهتی ئیسلامی بکات
۳۸	ئهو پێشکوهتتهی ولاتی ئه نده لوس له ماوهی هه شت سه دهی ژێر فه رمانه روهی ده ولتهت و میرنشینه موسلمانهکان به خۆیهوه دیت شته ل بکات.
۳۹	به هه ره منده پێگه یشتوهکانی سهردهمی عهباسی له ولاتی شام و میسر بژمیرت.
۴۰	شارستانییهتی میرنشینی حه سنهوی شی بکاتهوه.

پاشکوی ژماره (۲)

نمونه‌ی پلانیکي وانه‌وتنه‌وه به‌پیی ستراتیژی‌تی ژورالی

قوتابخانه: ناماده‌ی راستیاری کوران	بابه‌ت: میژووی شارستانییه‌کان
پۆل و هۆبه: ده‌یه‌ی وێژیه‌ی (أ)	به‌شی حه‌وته‌م: شارستانییه‌تی ئیسلامی
ریکه‌وت: // ۲۰۲۵	بابه‌تی وانه: خه‌لافه‌ت له‌سه‌رده‌ی ئومه‌وی و عه‌باسی، قۆناغی به‌هێزو ده‌سه‌لاتی سه‌رکرده‌ تورکه‌کان و سه‌رده‌ی بویه‌ی و سه‌لجوقی
ماوه: ۴۰ خوله‌ک	

ئامانجه ره‌فتارییه‌کان :

پنویسته قوتابی دوا‌ی ته‌واوبوونی وانه‌ی خویندن ئه‌مانه‌ی خواره‌وه بزانیته:

۱- بواری مه‌عریفی:

- * پیناسه‌ی میژووی خه‌لافه‌ت بکات.
- * جیاوازی له‌ نیوان شیوازی ده‌سه‌لاتی خه‌لافه‌ته‌کان بکات.
- * دیاریکردنی شوینی خه‌لافه‌تی ئومه‌وی له‌سه‌ر نه‌خشه.
- * شیکردنه‌وه‌ی زانستی بۆ قۆناغه‌کانی خه‌لافه‌ت بکات.

۲- بواری وێژدانی:

- * گوێ له‌ گفتوگۆی مامۆستا و قوتابییه‌کانی تر رابگریت.
- * باوه‌ری ئه‌وه‌ی لادروست بێت که خویندنی بابته‌ی میژوو ژۆر گرنه‌گه بۆ ئه‌وه‌ی په‌ره‌ی پێبدات.
- * چه‌ز و ئاره‌زووی قوتابییان بۆ زانیاری له‌سه‌ر چۆنیه‌تی دروستبوونی خه‌لافه‌ته‌کان.
- * باوه‌ری به‌ میژوو و ئه‌و گۆرانکاریانه‌ هه‌بێت که له‌ رابردوو روویانداوه.
- * ریز له‌ که‌سایه‌تی و مامۆستای بابته‌ی میژوو بگریت.

۳- بواری ده‌روونی:

- * بتوانیت یارمه‌تی گروه‌یه‌که‌ی خۆی بدات.
- * ئاره‌زووی گفتوگۆی له‌گه‌ڵ گروه‌یه‌کانی تر دا هه‌بێت.
- * گه‌ران به‌ دوا‌ی زانیاری له‌سه‌ر دروستبوونی خه‌لافه‌ته‌کان و له‌ ریگه‌ی به‌لگه‌و فیلمه‌ دیکۆمێنتارییه‌کان.

* ئامرازه‌ فیژکارییه‌کان:

- * به‌کارهێنانی وایت بۆرد؟
- * به‌کارهێنانی ماجیکی په‌نگاوره‌نگی بۆ وایت بۆرد.
- * به‌کارهێنانی نه‌خشه.
- * به‌کارهێنانی داتا‌تاشۆ له‌ کاتی نیشاندانی به‌لگه‌ی فییدیۆی
- * به‌کارهێنانی وینه‌ی رووداوه‌کان.

* هه‌نگاهه‌کانی وانه‌وتنه‌وه:

پیشه‌کی (۳ خوله‌ک)

- ۱- کاتی هاتنه‌ژوره‌وه‌م به‌ خه‌نده‌وه‌ سلّو له‌ قوتابییان ده‌که‌م و ده‌باره‌ی ئه‌و رۆژه‌ پرساریان لێده‌که‌م و هه‌ولده‌ده‌م تیکه‌لی که‌شی وانه‌که‌یان بکه‌م به‌ مه‌به‌ستی شکاندنی ترس و دل‌ه‌راوکی و ئه‌و به‌سته‌له‌کانه‌ی ده‌بنه‌ی هۆکاری رێگرکردن له‌ گه‌یاندنی بابته‌که‌ و به‌ستنه‌وه‌ی وانه‌ی پێشوو به‌ بابته‌ی نوێ که‌ بابته‌ی شارستانییه‌تی ئیسلامیه‌.
 - ۲- به‌ پرساری کورت ده‌ست پێ ده‌که‌م و سه‌باره‌ت به‌ بابته‌ی پێشوو پرساریان لێ ده‌که‌م.
- ا- وانه‌ی پێشوو باسی کامه‌ شارستانییه‌تمان کرد؟
 - ب- خه‌لافه‌ت مانای چیه‌؟
 - ج- خه‌لیفه‌کانی سه‌رده‌ی راشیدین کێ بوون؟

* خستنه‌رووی بابته‌ (۳۲ خوله‌ک)

- * دابه‌شکردنی قوتابییان به‌سه‌ر گروه‌یه‌کان و پێدانی ئه‌رکه‌کانیان (۴ خوله‌ک
- ژماره‌ی قوتابیانی پۆله‌که‌ (۲۰) قوتابییه‌، مامۆستا هه‌لده‌ستیت به‌ ریکه‌ستنی پۆله‌که‌ به‌ شیوه‌یه‌ک دیزاینی ده‌کات که‌ شیوازی کاری گروه‌ بێت، هه‌ر (۵) قوتابی به‌سه‌ر گروه‌یه‌ک دابه‌ش ده‌کرت، بۆ هه‌ر گروه‌یه‌ک بابته‌تیکه‌ تایبه‌ت ئاماده‌ ده‌کرت که‌ پێشتر وه‌ک ئه‌رکی مائه‌وه‌ پێیان سپێدرابوو.

*گروپی یه کهم: باسی سهردهمی ئومهوی دهکات.
 *گروپی دووهم: باسی سهردهمی عهباسی دهکات.
 *گروپی سئیهم: قوناغی بههیزی و سهرکرده تورکهکان دناسئیت.
 *گروپی چوارهم: سهردهمی بوهیی و سهلجوقی شروقه دهکات.
 أ- ههر گروپیک (۵) خولهکیان له بهردهسته بو باسکردن و گفتوگوکردنی بابهته که دهبیت ههمووان بهشداربن.
 ب- دواتر ههر گروپیک (۲) خولهکی له بهردهسته بو گفتوگوکردن لهسهر بابهتی گروپهکانی تر، بهشئیهیه کی رهخنه گرانه و سهربهخو زانیارییهکان شی دهکه نهوه.

نمونه

*ماموستا بۆ زانسته پیداکوچیهکان و پهرهپیدانی ماموستایان ۲۰۲۵ له یگهی گفتوگووه روونکردنهوه لهسهر ئهمانه بدن:

- *گروپی یه کهم:- له بابهتی [سهردهمی ئومهوی] روونکردنهوه لهسهر ئهمانه بدن:
- بۆچی حهسهنی کوری خهلیفه عهلی دهستبهرداری خهلافهت بوو؟
 - معاویه بهیعهتی له کوی وهرگرت کاتیک بووه خهلیفه؟
 - بۆچی شاری دیمهشقی کرده پایتهختی خهلافهت؟
 - له سهردهمی ئومهوی ههئێژاردن به چ شئوازیکی بهرئیهدهچوو؟
 - دواى مردنی معاویه کئ جینگهی گرتهوه؟

- *گروپی دووهم:- له بابهتی [سهردهمی عهباسی] روونکردنهوه لهسهر ئهمانه بدن:
- بهباسیهکان چۆن توانیان دهسهلات بگرته دهست؟
 - ماوهی چند خهلافهتان به دهستهوه بوو؟
 - سهیستهمی خهلافهت له سهردهمی عهباسی چۆن بوو؟
 - ئهوه نهریته نوپانه چی بوون بۆ ههئێژاردنی خهلیفه پهیرهوه دهکرا؟
 - ههئێژاردنی گروپ و ئایینی و هزری سیاسی لهو سهردهمه دهکوتن که تیروانینیان جیاواز بوو هۆکار چی بوو؟

- *گروپی سئیهم:- له بابهتی [قوناغی بههیزی و سهرکرده تورکهکان] روونکردنهوه لهسهر ئهمانه بدن:
- کاروباری بهرئیهبردنی دهوئەت لهم قوناغدا چۆن بوو؟
 - دهسهلاتی خهلیفه لهم قوناغدا له چ ئاستیکدا بوو؟
 - له قوناغی دهسهلاتی سهرکرده تورکهکان خهلیفه چۆن مامهلهی دهکرد؟

- خەلافەتی فاتیمی چۆن سەریهه‌ئەداو کوپێ کردە پایتەختی خۆی؟
- بۆچی فاتمیەکان دەیانویست خەلافەتی عەباسی لە ریشەووە هەلته‌کین؟

*** گروپی چوارەم:** - لە بابەتی [سەردەمی بوەیی و سەلجوقی] روونکردنەووە لەسەر ئەمانە بدەن:

- لە سەردەمی بوەیی دەسەلاتی خەلیفە عەباسی چۆن بوو؟
- بۆچی سەلجوقییەکان کاتێک دەستیان بەسەر بەغدا پایتەخت داگرت، بەلام خەلافەتی عەباسیان ژيانده‌ووە؟
- بۆچی لە ساڵی ٤٨٥ک دەولەتی سەلجوقی بەرەو کزی و لاوازی چوو؟
- خەلیفە تورکەکان چۆن دەسەلاتیان وەرگرت؟
- خەلیفە (الناصرالدين لله) بە چ شێوازی تانی سەرنجی هەمووان بۆلای خۆی راکیشی؟

هەلسەنگاندن (٥ خولەك)

- ١- شێوازی دانانی خەلیفە لە سەردەمی ئومەوی چۆن بوو؟
- ٢- هارون رەشید کێی کرد بە خەلیفە لە دواى خۆی؟
- ٣- لە کام قۆناغدا خەلیفە عەباسی هیچ دەسەلاتی نەما؟
- ٤- معاویه بەیعتی لە کێ وەرگرت؟
- ٥- هەلۆیستی ئەو دەستە و گروپە ئایینی و سیاسییانە چی بوون لەمەر چەمکی خەلافەت.

ئەرکی مألەوہ:

ئامادەکردنی بابەتی دیوانەکان (دیوانی خەراج، دیوانی پۆستە، دیوانی سکالا، دیوانی نامەبەری، دیوانی خەرجییەکان، دیوانی مۆر، دیوانی نەخشاندن، دیوانی بەخشین) لە لاپەرە (١٢٨ - ١٣٠).

ئەرکی مألەوہ دابەشی سەر گروپەکان دەکەم کە بابەتی دیوانەکانە و بۆ هەر گروپێک ئامادەکردنی دوو دیوانە.

سەرچاوه:

مێژووی شارستانیەکان، بەرتووکی قوتابی پۆلی دەبەمی وێژەبی (٢٠٢٣)، حکومەتی هەرێمی کوردستان- عێراق، وەزارەتی پەرورده، بەرپۆهەرایەتی گشتی پرۆگرام و چاپەمەنیەکان، چاپی هەژدەیم.

پاشکۆی ژمارە (٣)

برگەکانی تاقیکردنەووەی دەستکەوتی خویندن (پاشینە) بەشیوەی کۆتایی

ئامادەبی راستیاری کوربان	ناو:
پۆلی دەبەمی وێژەبی	هۆبە:
بابەت/ مێژوو	رێکەوت: //٢٠٢٥
کات/ ٤٠ خولەك	

١- پۆمانەکان شێواز و شارستانیەتی ژیانان لە کێ وەرگرتبوو؟

أ- ئەخمینیەکان ب- عیلامییەکان ج- ئەغریقییەکان د- هیتلیستی

٢- بریتیە لەو باسایە کە هەموو بوونەووەره زیندوووەکان ملکەچی دەبوون و گرنگی بە سروشتی پەبوهندییەکان و وابەستە کۆمەلایەتیەکانداو؟

أ- یاسای شارستانیەت ب- یاسای سروشتی ج- یاسای گەلان د- یاسای جستینیان

٣- شارستانیەتی رۆمان لە کام ولاتی ئەوروپی سەریه‌ئەدا؟

أ- ئیتالیا ب- فەرەنسا ج- نەمسا د- هۆلەندا

٤- پاشای ئەخمینیەکان لە رووی کارگێرییەووە چ شێوازیکیان پەیره‌و دەکرد؟

أ- ئۆتۆنۆمی ب- لامەرکەزی ج- دەستووری د- مەرکەزی

٥- بریتیە لەو دەولەتە کە ناوی لە هەریمی پارثیا (خوراسان) وەرگێراو؟

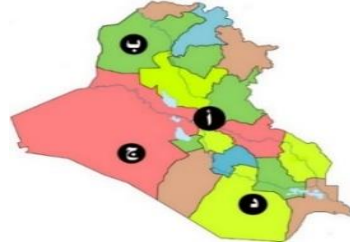
أ- عیلامییەکان ب- ئەخمینیەکان ج- ساسانیەکان د- فەرثییەکان

٦- ئەسکەندەری مەقدۆنی لە کام شاری عێراق کۆچی دواپی کرد؟

أ- موصل ب- بەغدا ج- بەصرە د- بابل

٧- ساسانیەکان کام ئاینیان کردە ئایینی فەرمی دەولەت؟

- أ- مهسيحي ب- يههودى ج- زهردهشتى د- موسلمان
 ۸- پاشا كۆرشى دووم كام شارى كرده پايتهختى خۆى له سهرهتاي حوكمرانيدا ؟
 أ- ئەكبئانه ب- ئور ج- سوسه د- ئەنتاكيا
 ۹- جهنگى دوورو دريژى نيوان فارس و يونانيه كان به پچر پچرى ماوهى چهند سالى خاياند؟
 أ- ۱۰ سال ب- ۱۰۰ سال ج- ۱۰۰۰ سال د- ۱۰۰۰۰ سال
 ۱۰- شارى مهداثن (سهلمان پاك) كه له عيراق بووه كهوتوته نزيك شارى بهغدا لهسهر نهخشه ديارى بكه؟
 ا- ب- ج- د-

- ۱۱- ساسانيه كان بو فرمانره واي كردنى دهولت چ شتوازيكى حوكمرانيان به كاردههينا؟
 أ- پشتاوپشتى ب- ههلبزاردن ج- دهستنيشانكردن د- تيروپشك
 12- سؤمهرييه كان به كام ولات له شارستانيه تي ئيرانيان دهوت نم؟
 أ- ههخامه نشى ب- پارته كان ج- ساسانيه كان د- عيلاميه كان
 ۱۳- به كهم خهليفه ئومهوى كه دهسه لاتي خهلافه تي وهرگرت ناوى چى بوو؟
 أ- معاويه كورى ئه بو سوفيان ب- عومهري كورى عهبدولعهزيز
 ج- عهبدولمهليك كورى مهروان د- سهلمانى كورى عهبدولمهليك
 ۱۴- ئەم ديوانه بوو كه ههلهدهستا به دوورين و نهخشاندنى پۆشاك و جلو بهرگى فهرمى خهليفه و كاربه دهستانى دهولت؟
 أ- ديوانى مؤر ب- ديوانى بهخشين ج- ديوانى قهيران د- ديوانى نهخشاندن
 ۱۵- كام له مانه خواره به ههلبزاردنى خهلافه تي عهلى كورى ئه بوتاليب نارازى بوون؟
 أ- زهيدى كورى معاويه ب- عائيشه ج- ئه بو عهباس سهفاح د- خهديجه
 ۱۶- له سهردهمى كام خهليفه راشيدين بزووتنه وهى هه لگه راوه كان له نيمچه دوورگه عه ره بى دهركهوتن؟
 أ- ئه بوبكر صديق ب- عومهري كورى خهتاب
 ج- عهلى كورى ئه بوتاليب د- عوسمانى كورى عهفان
 ۱۷- له سالى چهندي كوچى سولتان (مهلكشا) سلهجوقى كوچى دوايى كرد؟
 أ- ۶۷۵ك ب- ۷۵ك ج- ۸۵ك د- ۹۵ك
 ۱۸- چه مكي له ميژووى ئيسلامدا ئه و قهواره سياسييه به كه جيگرانى پيغمه مبه ر (د.خ) فرمانره واييان ده كرد؟
 أ- خهلافه تي ب- پاشايه تي ج- دهستوورى د- پشتاوپشتى
 ۱۹- خهليفه راشيدين له ماله كهى خۆى به دهستى موسلمانان شه هيد كرا؟
 أ- عومهري كورى خهتاب ب- عوسمانى كورى عهفان
 ج- عهلى كورى ئه بوتاليب د- ئه بوبه كرى صديق
 ۲۰- كارى ديوانى پشتراستكردنه وهى بريار و فرمانه كانى خهليفه بوو كه به بريارى خهليفه معاويه كورى ئه بسوفيان دامه زرا؟
 أ- ديوانى مؤر ب- ديوانى بهخشين ج- ديوانى پۆسته د- ديوانى خهرجيه كان
 ۲۱- ميرنشيني له رووى داراييه وه سهر به خۆ بووه و هيچ پهيوه ندييه كى به خهلافه تي عهباسيه وه نه بووه؟
 أ- دؤسته كى ب- مهروانى ج- حهسنه وى د- بؤتان
 ۲۲- گه شه كردنى بزووتنه وهى زانستى هزرى ئيسلامى ليكوئيلنه وهى له فهرمووده كانى پيغمه مبه ر و خوتندنه وه و بلاو كردنه وهى ده كرد؟
 أ- تهورات ب- قورئان ج- زهبور د- ئينجيل
 ۲۳- دهولته ئومهوى شارى له ولاتى شام كرده پايتهختى خهلافه تي؟
 أ- مهدينه ب- بهغدا ج- قاهره د- ديمه شق
 ۲۴- زانايانى موسلمان به سه رنج و بوچوونه كانى شارستانيه تي ئاشنابوون؟
 أ- رۆمانى ب- يونانى ج- صيني د- هيلينيسي
 ۲۵- كاتميترى بهنگام به فرمانى مير (نصرالدوله) ئه حمه دى كورى مهروانى له كام شار دروستكرا؟
 أ- دياربه كرى ب- بهغدا ج- مهككه د- ميفارقين
 ۲۶- له سهردهمى خهلافه تي عهباسى له عيراق شارى بووه ناوه نديكى ناوه دانى و شارستاني؟
 أ- موصل ب- كوفه ج- بهغدا د- نهجهف

۲۷- میرنشینی..... له سالی ۷۴۸ز له هه‌ریمی ئازربایجان دامه‌زرا؟

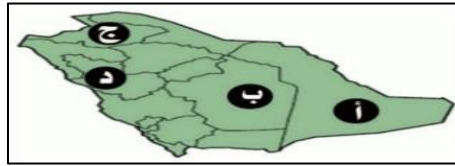
أ- هه‌کاری ب- ره‌وادی ج- به‌رزی کانی د- عه‌نازی

۲۸- میرنشینی شه‌دادی له هه‌ریمی ئاران و ئه‌رمینیا له سالی ۹۵۱- ۱۱۹۹ز له کام به‌شی کوردستانی گه‌وره ده‌رکه‌وت؟

أ- باکووری کوردستان ب- باشووری کوردستان ج- رۆژه‌ه‌لاقی کوردستان د- رۆژئاوای کوردستان

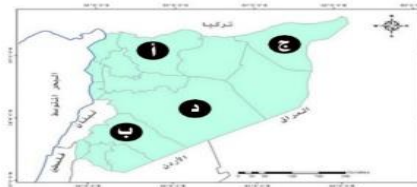
۲۹- شاری مه‌دینه له‌سه‌ر نه‌خشه‌ دیاری بکه‌؟

أ- ب- ج- د-

۳۰- نه‌خۆشخانه‌ی فه‌یمور که ده‌که‌وێته شاری دیمه‌شق له‌سه‌ر نه‌خشه‌ دیاری بکه‌؟

أ- ب- ج- د-

۳۱- هۆزی..... کوردی له سه‌رده‌می عه‌باسی رۆئی کاریگه‌رییان هه‌بووه له جیهانی ئه‌ده‌ب و زانست و رووناکیه‌یدا؟

أ- هه‌زبانی ب- گۆران ج- گوانی د- ره‌وادی

۳۲- له سه‌رده‌می خه‌لافه‌تی عه‌باسی ولاتی..... یه‌کێک بوو له مه‌لّه‌نده‌کانی بزووتنه‌وه‌ی هزری و شارستانییه‌تی ئیسلامی؟

أ- عیراق ب- جه‌زائیر ج- سو‌دان د- لیبیا

۳۳- ولاتی..... بۆ ماوه‌ی هه‌شت سه‌ده له ژیر فه‌رمانه‌روایی دو‌ئه‌له‌تی موس‌لمانان بوو، ببووه بنکه‌ی داه‌ینانی زانستی و رووناکیه‌ی ئیسلامی؟

أ- فه‌ره‌نسا ب- نه‌مسا ج- ئه‌نده‌لوس د- ئیتالیا

۳۴- میرنشینی حه‌سنه‌وی له رووی..... گرنگی به ئارامی و هه‌می نی ناوچه‌کان و ریکه‌ستنی رێگاوبان و هاتووچۆ ده‌دات؟

أ- بازرگانی ب- بیناسازی ج- دارایی د- رۆشنیاری

پاشکۆی ژماره (۴)

کلیلی وه‌لامه‌کان تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌ستکه‌وت

ژ	(أ)	(ب)	(ج)	(د)	ژ	(أ)	(ب)	(ج)	(د)
۱				√	۱۸			√	
۲		√			۱۹		√		
۳	√			√	۲۰				
۴			√		۲۱			√	
۵		√			۲۲	√			
۶				√	۲۳	√			
۷		√			۲۴		√		
۸	√				۲۵				√
۹			√		۲۶			√	
۱۰		√			۲۷				√
۱۱		√		√	۲۸				√
۱۲				√	۲۹	√			
۱۳		√			۳۰				√
۱۴			√		۳۱	√			
۱۵				√	۳۲		√		
۱۶			√		۳۳				√
۱۷				√	۳۴			√	

پاشکوی ژماره (۵)

نمره ی کۆمهله کانی توژیینه وه له تاقیکردنه وه ی دهستکهوت (پاشهکی)

نمره ی قوتابیانی ههردوو کۆمهله ی توژیینه وه		ز
کۆنترۆلکراو	ئه زموونی	
21	29	1
23	27	2
20	28	3
23	28	4
20	28	5
18	30	6
23	31	7
20	29	8
22	27	9
19	28	10
25	27	11
26	26	12
18	27	13
22	25	14
21	26	15
23	26	16
23	23	17
21	25	18
26	26	19
21	25	20

پاشکوی ژماره (۶)

لیستی ناوی شاره زایان و ناوی راستکویی وه رگیان

ژ	ناو	پسپۆری	شوینی کارکردن	ئامانجی رهفتاری	دهستکهوتی مهعریفی	خشته ی وه سفی	بهرکردنه وه ی رهخه گزانه	پلانی وانه	راسنی وه رگیان
۱	پ.د. حامید مسته فا بلباس	رینگانی وانه وتنه وه	زانکۆی سه لاهه ددین کۆلیژی پهروه ده ی جهسته یی و زانسته وه رزشییه کان	✓	✓	✓	✓	✓	
۲	پ.د. جهواد نعمه ت حوسین	رینگانی وانه وتنه وه	زانکۆی سلیمانی کۆلیژی پهروه ده ی بنه رتی	✓	✓	✓	✓	✓	
۳	پ.د. فه رهاد عه لی مسته فا	رینگانی وانه وتنه وه	سه روکایه تی زانکۆی سه لاهه ددین	✓	✓	✓	✓	✓	
۴	پ.د. ئه حمه د عه بدولعه زیز مه حمود	میژوو	زانکۆی سه لاهه ددین کۆلیژی ئاداب	✓					
۵	د. که ریم ئه حمه د عه زیز	رینگانی وانه وتنه وه	زانکۆی گه رمیان کۆلیژی پهروه ده	✓	✓	✓	✓	✓	

					√	زانکۆی کۆیه کۆلیژی پهروهردی	میژوو	پ.د.سهعید مولود نادر	٦
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی	دهروونزانی پهروهردی	پ.د.دیار محی الدین صادق	٧
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی	پێوانه هه‌سه‌نگاندن	پ.د.محهمه‌د محی الدین صادق	٨
√						زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	زمانی کوردی	پ.د. ئازاد عه‌زیز سلیمان	٩
√						زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	زمانی کوردی	پ.د.نه‌ریمان عه‌بدو‌للا خۆشناو	١٠
					√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	میژوو	پ.د. ئه‌حمه‌د حه‌مه‌ده‌مین ئومه‌ر	١١
	√	√	√	√	√	زانکۆی سلیمانی کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	پ.ی. د. کارزان محهمه‌د عارف	١٢
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی	پێوانه هه‌سه‌نگاندن	پ.ی. د. وه‌لید خالید بابان	١٣
	√	√	√	√	√	زانکۆی که‌رکوک کۆلیژی پهروهردی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	پ.ی. د. ئامینه که‌ریم حوسین	١٤
	√	√	√	√	√	زانکۆی سلیمانی کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	پ.ی. د. رزگار حه‌م‌لاو خالید	١٥
					√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	میژوو	پ.ی. د. هه‌لز عه‌تر وه‌لی	١٦
					√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	میژوو	پ.ی. د. به‌ناز ئیسماعیل عه‌دۆ	١٧
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	پ.ی. د. ئه‌شقی سلیمان حسو	١٨
	√	√	√	√	√	زانکۆی سلیمانی کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	د. شنۆ ده‌رویش محهمه‌ده‌مین	١٩
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	د. فه‌ره‌اد خالید مسته‌فا	٢٠
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	ده‌روونزانی پهروهردی	د. سینا ئه‌حمه‌د عه‌لی	٢١
√						زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی بنه‌ره‌تی	زمانی عه‌ره‌بی	د. ئه‌یوب عومه‌ر عه‌لی	٢٢
	√	√	√	√	√	زانکۆی سهلاحهددین کۆلیژی پهروهردی جه‌سته‌یی و زانسته وه‌رزشییه‌کان	رینگانی وانه‌وتنه‌وه	د. فیراس ئه‌که‌رم سه‌لیم	٢٣

پاشکزی ژماره (۷)
هاوکولکھی کاریکهری جیکرهوهی وهلامه ههلهکان

وهلامه راستهکان	هاوکولکھی کاریکهری جیکرهوهکان				جیکرهوهکان								ز
	(د)	(ج)	(ب)	(أ)	(د)		(ج)		(ب)		(أ)		
					ك.خواروو	ك.سهرووو	ك.خواروو	ك.سهرووو	ك.خواروو	ك.سهرووو	ك.خواروو	ك.سهرووو	
ب	0.03 -	✓	0.04 -	0.18 -	۵	۴	۱۳	۲۰	۴	۳	۵	۰	۱
ب	0.03 -	0.11 -	✓	0.11 -	6	۵	6	۳	۱۰	۱۷	5	۲	۲
ب	0.03 -	0.11 -	0.18 -	✓	۳	۲	۴	۱	6	۱	۱۴	۲۳	۳
ب	0.11 -	0.03 -	✓	0.07 -	۶	۳	۵	۴	۸	۱۴	۸	۶	۴
د	✓	0.18 -	0.22 -	0.14 -	۶	۲۳	۷	۲	۱۰	۲	۴	۰	۵
د	✓	0.03 -	0.18 -	0.14 -	۱۵	۲۴	۳	۲	۵	۰	۴	۱	۶
ج	0.07 -	✓	0.11 -	0.18 -	۴	۲	۱۳	۲۳	۳	۰	۷	۲	۷
آ	0.03 -	0.11 -	0.07 -	✓	۳	۲	۷	۴	۵	۳	۱۲	۱۸	۸
	0.3 -	✓	0.14 -	0.07 -	۴	۳	۹	۱۶	۸	۴	۶	۴	۹
آ	0.25 -	0.11 -	0.03 -	✓	۷	۰	۶	۳	۴	۳	۱۰	۲۱	۱۰
آ	0.07 -	0.07 -	0.11 -	✓	۳	۱	۴	۲	۵	۲	۱۵	۲۱	۱۱
د	✓	0.03 -	0.03 -	0.18 -	۱۱	۱۸	۳	۲	۴	۳	۹	۴	۱۲
													۱۳
آ	0.18 -	0.11 -	0.03 -	✓	۷	۲	6	۳	5	۴	۹	۱۸	۱۴
د	✓	0.14 -	0.25 -	0.11 -	۱۱	۲۵	۴	۰	۷	۰	۵	۲	۱۵
													۱۶
													۱۷
ب	0.11 -	0.03 -	✓	0.18 -	۳	۰	۴	۳	۱۲	۲۱	۸	۳	۱۸
آ	0.03 -	0.14 -	0.22 -	✓	۲	۱	۷	۴	۸	۲	۱۰	۲۰	۱۹
ج	0.07 -	✓	0.03 -	0.11 -	۴	۲	۱۴	۲۲	۳	۲	۶	۳	۲۰
													۲۱
د	✓	0.18 -	0.07 -	0.11 -	۵	۱۵	۷	۲	۷	۵	۸	۵	۲۲
ب	0.18 -	0.22 -	✓	0.03 -	5	۲	۶	۰	۹	۱۹	7	۶	۲۳
آ	0.07 -	0.03 -	0.11 -	✓	۴	۲	۵	۴	۵	۲	۱۳	۱۹	۲۴
آ	0.03 -	✓	0.03 -	0.25 -	۲	۱	۱۱	۲۰	۶	۵	۸	۱	۲۵
ب	0.25 -	0.22 -	✓	0.07 -	۷	۰	۷	۱	۹	۲۴	۴	۲	۲۶
د	✓	0.14 -	0.07 -	0.14 -	۱۵	۲۳	۴	۱	۲	۰	۶	۳	۲۷
ب	0.25 -	0.22 -	✓	0.03 -	۷	۰	۸	۲	۸	۲۲	۴	۳	۲۸
													۲۹
د	✓	0.07 -	0.14 -	0.03 -	۱۳	۲۰	۲	۰	۷	۳	۵	۴	۳۰
ج	0.18 -	✓	0.07 -	0.11 -	۵	۲	۱۴	۲۲	۲	۰	۶	۳	۳۱
ب	0.22 -	0.22 -	✓	0.03 -	۸	۲	۹	۳	۶	۱۹	۴	۳	۳۲
آ	0.07 -	0.03 -	0.29 -	✓	۲	۰	۵	۴	۱۲	۴	۸	۲۰	۳۳
د	✓	0.07 -	0.18 -	0.33 -	۶	۲۱	۵	۳	۶	۱	۱۰	۱	۳۴
ب	0.03 -	0.03 -	✓	0.18 -	۳	۲	۵	۴	۱۳	۱۹	۶	۲	۳۵
ج	0.14 -	✓	0.07 -	0.37 -	5	۱	۶	۲۲	4	۲	۱۲	۲	۳۶
آ	0.14 -	0.25 -	0.18 -	✓	۷	۳	۸	۱	۶	۱	۶	۲۲	۳۷
ج	0.25 -	✓	0.22 -	0.37 -	۷	۰	۵	۲۶	۵	۱	۱۰	۰	۳۸
													۳۹
آ	0.25 -	0.07 -	0.14 -	✓	۷	۰	۵	۳	۷	۳	۸	۲۱	۴۰

أثر استراتيجية أورالي في التحصيل الدراسي لدى طلبة الصف العاشر الأدبي في مادة التاريخ

بان صباح يحيى

قسم روضة الأطفال، كلية التربية الأساس،
جامعة صلاح الدين - أربيل، إقليم كردستان، العراق

ban.vahia@su.edu.krd

هيرش مغديد احمد

مدرسة فينوار للبنين، تربية بنصلاوه، وزارة التربية والتعليم،
إقليم كردستان، العراق

Hershbash1@gmail.com

المخلص

يهدف هذا البحث إلى دراسة " أثر استراتيجية أورالي في التحصيل الدراسي لدى طلبة الصف العاشر الأدبي في مادة التاريخ وللتحقق من هدف البحث، تم وضع فرضية صفرية مفادها أنه لا توجد فروق ذات دلالة إحصائية عند مستوى دلالة (0.05) بين متوسط درجات طلاب المجموعة التجريبية الذين تم تدريسهم وفق استراتيجية أورالي (Oraly) ومتوسط درجات المجموعة الضابطة الذين تم تدريسهم بالطريقة التقليدية اقتصر هذا البحث على طلاب الصف العاشر الأدبي في محافظة أربيل في إعدادية (راستيار للبنين) وبلغ عددهم (40) طالبا، تم توزيعهم بالتساوي على المجموعتين التجريبية والضابطة، تم صياغة (40) هدفا سلوكيا بالاعتماد على تصنيف بلوم المعرفي (التذكر، الفهم، التطبيق، التحليل) من كتاب التاريخ وخاصة في الفصول (الخامس، السادس، السابع)، كما أعد الباحثون (48) خطة تدريسية واختبارا تحصيليا مكونا من (40) فقرة من نوع الاختيار من متعدد، وتم استخراج الخصائص السيكومترية للاختبار ثم تطبيقه على عينة البحث، وباستخدام اختبار t- test لعينتين مستقلتين، أظهرت النتائج وجود فروق ذات دلالة إحصائية عند مستوى دلالة (0.05) لصالح المجموعة التجريبية التي درست وفق استراتيجية أورالي (Oraly)، مما يدل على أن استراتيجية أورالي لها تأثير كبير في رفع مستوى تحصيل طلاب الصف العاشر الأدبي في مادة التاريخ، كما تم وضع مجموعة من التوصيات والمقترحات للاستفادة منها في المستقبل.

الكلمات المفتاحية: استراتيجية أورالي، التحصيل، التاريخ.

The Effect of the Oraly Strategy on Academic Tenth Grade Literary Students in History Subject

Hersh Maghdid Ahmed

Vinwar Boys School, Benslaoua
Education, Ministry of Education,
Kurdistan Region, Iraq

hershbash1@gmail.com

Ban Sabah Yahia

Department of Kindergarten, College of Basic
Education, Salahaddin University- Erbil,
Kurdistan Region, Iraq

ban.yahia@su.edu.krd

Abstract

This research aims to study "The Effect of the Oraly Strategy on Academic Tenth Grade Literary Students in History Subject."

of Critical Thinking Skills among Tenth Grade Literary Students in History Subject."

To verify the research objective, a null hypothesis was formulated stating that there are no statistically significant differences at the significance level (0.05) between the mean scores of students in the experimental group who were taught according to the Oraly strategy and the mean scores of the control group who were taught using the traditional method.

This research was limited to tenth grade literary students in Erbil Governorate at (Rastiyar Boys' Secondary School), totaling 40 students, who were equally distributed between the experimental and control groups. Forty behavioral objectives were formulated based on Bloom's cognitive taxonomy (remembering, understanding, application, analysis) from the history textbook, particularly chapters (fifth, sixth, seventh). The researchers also prepared 48 teaching plans and an achievement test consisting of 40 multiple-choice items. The psychometric properties of the test were extracted and then applied to the research sample.

Using the t- test for two independent samples, the results showed statistically significant differences at the significance level (0.05) in favor of the experimental group that studied according to the Oraly strategy. This indicates that the Oraly strategy has a significant impact on raising the achievement level of tenth grade literary students in history subject. A set of recommendations and suggestions were also developed for future benefit.

Keywords: Oraly Strategy, Academic Achievement, History